

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Dominik Harašta

Svatební svědek z historicko-komparativní perspektivy

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Svatební svědek z historicko-komparativní perspektivy* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 21. února 2020

Dominik Harašta

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Mgr. Ondřeji Horákovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	6
1 Uvedení do problematiky	8
2 Římské právo.....	10
2.1 Sňateční svědek.....	10
2.2 Testamentární svědek	16
3 Úprava v letech 1811 až 1949	19
3.1 Sňateční svědek.....	19
3.2 Testamentární svědek	24
4 Úprava v letech 1950 až 2013	27
4.1 Sňateční svědek.....	27
4.2 Testamentární svědek	31
5 Kanonická úprava.....	35
6 Současná úprava.....	37
6.1 Sňateční svědek.....	37
6.2 Testamentární svědek	40
Závěr.....	43
Použité zdroje.....	46
Abstrakt	51
Abstract	51
Seznam klíčových slov.....	52
List of keywords.....	52

Seznam použitých zkratk

C.	Codex Iustinianus
D.	Digesta
CIC	Codex Iuris Canonici
GI. U. N. F.	Sbírka rozhodnutí Glaser-Unger neue Folge
LDT	Zákon dvanácti desek (Lex duodecim tabularum)
NotŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecní zákoník občanský.
Ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
Sb. zák. soud.	Sbírka zákonů soudních
Zák. čl.	Zákonný článek
ZoPR	Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.
ZoR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

Úvod

Sňateční svědek je institut objevující se v lidské společnosti již velmi dlouhou dobu a své uplatnění nachází při události, která může velmi výrazně ovlivnit život hlavních aktérů - při svatebním obřadu. Sňateční svědek pak bývá snoubenci vybírán často na základě různých sociálních vazeb a mnohdy se jedná o jakousi „čestnou funkci“, která není svěřována jen tak komukoliv. Kromě této spíše sociální role však zastává i roli důkazní. Je tedy jasné, že sňatečním svědkem by neměl být kdokoliv, ale jeho náležitosti by měly být nějak určeny, aby se předešlo právní nejistotě a případným sporům. Bohužel tomu tak není a současná právní úprava situaci nijak neřeší.

V § 656 občanského zákoníku (OZ)¹ se stanovuje, že „*sňatečný obřad je veřejný a slavnostní; činí se v přítomnosti dvou svědků*“. Pojem svědka při uzavírání manželství dále není nijak rozveden. Mohli bychom mohli říct, že takový stav je v souladu s vyjádřením, které můžeme nalézt již v Digestech: „*Omnis definitio in iure civili periculosa est: parum est enim, ut non subverti possit*“² – každá definice v civilním právu je nebezpečná, jelikož vzácná je taková, která nemůže být vyvrácena. Naneštěstí zde nejsou, na rozdíl od jiných svědků v OZ³, upraveny ani potřebné vlastnosti, jaké by svědek měl mít. Je tedy sporné, zdali svědek musí být zletilý, plně svéprávný, nebo může být neslyšící, nevidomý, nebo neznalý jazyka, v němž se obřad koná.

Že je tato mezera v zákoně, ze které vyvěrá právní nejistota, nežádoucí, lze demonstrovat i na případu, který vedl k volbě tématu této práce. V naší rodině se měla konat svatba. Práním snoubenců bylo, aby roli svědků zastaly jejich vlastní děti z předchozích vztahů. Mladší z těchto dětí však měl tehdy teprve patnáct let. Na jednoduchou otázku, jestli je to v pořádku, zákon ani judikatura odpověď neposkytovaly. Jednoznačnou odpověď neuměli dát ani zaměstnanci příslušných úřadů.

Cílem této práce bude porovnání současné právní úpravy s právní úpravou jí předcházející, a to počínaje u římskoprávních pramenů, přes obecný zákoník občanský (1811), meziválečné osnovy a zákony o rodině z let 1949 a 1963. Právě tato období předcházela dnešnímu právnímu stavu, který je každou z těchto etap jistým způsobem ovlivněn. Význam římského práva snad netřeba vysvětlovat, zatímco úprava v obecném zákoníku občanském platila na našem území poměrně dlouhou dobu a z velmi značné části byla poté přejata v OZ. Meziválečné osnovy poskytly mimo jiné základ současnému občanskému zákoníku a úprava z 2.

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

² D. 50, 17, 202.

³ Srov. § 39 odst. 2 a § 1539 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

poloviny 20. století zase významně ovlivnila zažitá představa o tomto institutu dnešních tvůrců komentářové literatury.

V každém jednotlivém období bude zkoumána také úprava svědků testamentárních, jelikož se jedná o podobný institut, v jehož úpravě lze nalézt oporu při odpovědi na otázku, jaké náležitosti by sňateční svědek měl splňovat. Navíc se jedná o institut právní vědou blíže rozebíraný, a tudíž i sledování jeho vývoje a následná komparace se svědkem sňatečním může pomoci při řešení celého problému. Pozornost bude věnována i současné úpravě sňatečního svědka obsažené v kanonickém právu, které v minulosti silně ovlivňovalo naši právní kulturu. Na tomto základě se pokusím poskytnout odpověď na otázku, jaké podmínky by sňateční svědek měl splňovat.

Danou problematikou se zabývá zejména komentářová literatura, o něco méně pak monografie a jen výjimečně odborné články. V období římského práva budu čerpat zejména z Digest a z Gaiovy učebnice římského práva. Významnou oporou mi budou i Skřejpkovy monografie a Instituce římského práva od Pietro Bonfanteho. Základní oporu v období OZO poskytnou zejména František Rouček a Jaromír Sedláček s jejich Komentářem k československému obecnému zákoníku občanskému a občanskému právu platném na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Dalším cenným zdrojem budou i Krčmářovy monografie o právu občanském a právu dědickém. V poválečném období budou nenahraditelným zdrojem jednotlivé komentáře k zákonu o rodině, potažmo k zákonu o právu rodinném. Opomenout nelze ani Haderkovo Uzavírání manželství z hlediska právního, komentářovou literaturu k OZ a důvodové zprávy s osnovami k jednotlivým občanským zákoníkům.

Nejprve však krátká poznámka k názvosloví. V práci budu užívat pojem sňateční svědek, a to na základě důvodové zprávy k OZ, kde se uvádí: „*Vyžaduje se, aby sňatečný obřad byl veřejný a slavnostní, učiněný v přítomnosti dvou svědků. ... Výraz „sňatečný obřad“ sice platná právní úprava dosud nezná, nicméně se jeví jako vhodné použít v zákonném textu přiléhavý pojem, který proces uzavření manželství vyjádří jednoduchým způsobem.*“⁴ I z tohoto důvodu je v diplomové práci užíván termín „sňateční svědek“, který ačkoliv právní úprava nepoužívá, považuji za vhodný a přiléhavý.

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (konsolidovaná verze) [online]. Obcanskyzakonik.justice.cz, 3. února 2012, s. 357 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-OZ-konsolidovana-verze.pdf>.

1 Uvedení do problematiky

Již od nepaměti se lidé sdružovali do různě početných skupin. Ať již se jednalo o pouhé rody, kmeny, města, či později městské státy, nebo státy, základ každého takového uskupení byl vždy ve své podstatě stejný. Rodina. A s rodinou je pevně spjata manželství. Konání prvních svateb je dovozováno minimálně do dob, kdy moderní člověk ještě nestačil opustit Afriku. Jejich stáří tedy můžeme odhadnout na více než čtyřicet tisíc let.⁵

Za tuto dobu se forma uzavírání manželství samozřejmě lišila a proměňovala v závislosti na místě, čase, střetu různých kultur a vlivem mnohých jiných faktorů, až se utvořila do své dosavadní podoby, která je praktikována na území dnešní České republiky. Právní úpravu uzavírání manželství dnes nalezneme zejména v OZ, v rodinných právech části druhé, hlavě první, díle druhém (§ 656–670). Tato ustanovení občas odkazují na jiný právní předpis, kterým je třeba rozumět zákon o obcích, popřípadě matriční zákon. V případě sňatku církevního se pak odkazuje na vnitřní předpisy oprávněné církve. Ovšem „*ne všechny církve mají propracované manželské právo. V této souvislosti je třeba zmínit především Codex Iuris Canonici (CIC) z roku 1983 a Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium katolické církve východního ritu (řeckokatolické) z roku 1991.*“⁶

Jediný paragraf, který by byl jen zmiňoval institut sňatečního svědka v OZ, je § 656 odst. 2. Ten jen velmi stroze uvádí: „*Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní; činí se v přítomnosti dvou svědků.*“⁷ Je tedy patrné, že sňateční svědci musejí být dva. Jaké by však měly být jejich náležitosti, jako jsou třeba věk, znalost jazyka, v jakém se obřad koná, či třeba i míra jejich svéprávnosti, není ze zákona patrné. Tak tomu nebylo vždy. V letech 1950 – 2001 byly náležitosti sňatečních svědků upraveny konkrétněji. K tomu však podrobněji až v kapitole 4. 1.

Krom úpravy svědka sňatečního se můžeme v OZ setkat se svědky i na dalších místech. Zejména pak v obecné části první, hlavě druhé, díle druhém, oddílu druhém, kde § 39 a 40 upravují formu předběžného prohlášení. Zde se uvádí, že pokud není prohlášení ve formě veřejné listiny, lze jej učinit přede dvěma svědky. Těmi pak „ *mohou být jen osoby, které na prohlášení a jeho obsahu nemají zájem a nejsou nevidomé, neslyšící, němé nebo neznalé jazyka, v němž je prohlášení učiněno. Svědci musí prohlášení podepsat a být schopni potvrdit schopnost prohlášujícího jednat a obsah jeho prohlášení.*“⁸ Činí-li pak prohlášení osoba, které musí být obsah listiny tlumočen, „*všichni svědci musí ovládat způsob dorozumívání, kterým je obsah listiny tlumočen.*“⁹

⁵ WALKER, Robert. *Evolutionary History of Hunter-Gatherer Marriage Practices* [online]. journals.plos.org, 27. dubna 2011 [cit. 21. února 2019] Dostupné na <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0019066>.

⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLIČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Občanský zákoník II: Rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12.

⁷ § 656 odst. 2 in fine zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ § 39 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ § 40 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Je tedy patrné, že zákonodárce považoval za nutné speciálně pro předběžné opatření upravit náležitosti svědků, které musí být splněny.

Na § 39 navazuje dále v hlavě páté, díle prvním, oddíle třetím o formách právního jednání § 563. Ten uvádí, že osoba neschopná vlastního podpisu, právně jednající v písemné formě, může alespoň před dvěma svědky učinit na listině rukou nebo jinak vlastní znamení.¹⁰ Těmto alespoň dvěma svědkům pak odstavec druhý specifikuje potřebné náležitosti, a to formou odkazu na § 39, který pro ně platí obdobně.¹¹

Logickým postupem pak je třeba dojít k závěru, že pravidla uvedená v § 39 nelze aplikovat na svědky sňateční, či jiné. Domnívám se, že v opačném případě by zákonodárce u § 656 zvolil obdobný postup, jako u § 563.¹² Jedná se tedy o dílčí vodítko k závěru, že obdobné nároky na sňateční svědky nejsou kladeny.

Zcela jiná situace pak nastane, přesuneme-li se v zákoně k části zabývající se svědkem testamentárním. Závět před svědky upravuje § 1534. Ten jen říká, že svědci musejí být dva.¹³ Paragraf následující v prvním odstavci již pro nevidomého zůstavitele určuje svědky tři. Zajímavý je pak odstavec druhý, v kterém se píše „*Je-li zůstavitel osobou se smyslovým postižením a nemůže-li číst nebo psát, projeví poslední vůli před třemi současně přítomnými svědky v listině, jejíž obsah musí být tlumočen zvláštním způsobem dorozumívání... všichni svědci musí ovládat způsob dorozumívání, kterým je obsah listiny tlumočen.*“¹⁴ Zde je vidět paralelu s § 40 odst. 2. Z daných ustanovení je tedy patrné, že funkce svědků v těchto případech není pouze formální, ale s ohledem na závažnost právního jednání, kterého se účastní, je kladen důraz také na jejich schopnost pochopit i o jaké jednání se jedná, a mezi kterými osobami. Myslím, že situace je pak odlišná u svědků sňatečních, jejichž úloha je dnes již spíše slavnostní, než-li důkazní. A to i s ohledem na skutečnost, že u sňatečního obřadu je vždy přítomen přinejmenším ještě i oddávající.

Svědky závěti samotné pak zákon upravuje v § 1539 – 1541. Na tomto místě udává, kdo je svědkem způsobilým, a kdo naopak svědkem nezpůsobilým. Zákon dokonce v § 1548 rozlišuje i náležitosti svědků, jedná-li se o svědky u závěti s úlevami. Blíže k těmto ustanovením v kapitole 6. 2.

Je tedy patrné, že zákonodárce se v OZ otázce svědků věnoval u jednotlivých institutů samostatně, a to v různé míře. Zatímco testamentárním svědkům je věnován poměrně velký prostor, svědci sňateční jsou “vyřešení“ v půlce jediného odstavce.

¹⁰ § 563 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ § 563 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Stejně byla úprava řešena i v návrhu z dubna 2011 u dnes již zrušeného § 116. Návrh OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, 1. února 2017, s. 22 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Navrh_zakona_s_obsahem_11042011.pdf.

¹³ § 1534 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ § 1535 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2 Římské právo

2.1 Sňateční svědek

Jak je již psáno, stěžejním tématem této práce je institut svědka u svatby, kdy prvotní pozornost je věnována jeho úpravě tak, jak jej zmiňuje OZ¹⁵. Jelikož je však práce pojata jako historická interpretace, je třeba se následně zabývat obdobou svědka u svateb v právu římském. To i z toho důvodu, že „římské právo je základem evropské právní kultury“¹⁶ a „patří k nejvýznamnějším odkazům antiky modernímu světu“.¹⁷ Vždyť přes veškerou časovou propast, která nás od doby římské dělí, se dodnes k tomuto prameni obracíme, abychom se naučili něčemu novému, abychom pochopili, či zlepšili.

Nebo také jinými slovy: „Římské právo je počátkem právního studia. Moderní právo se zakládá na právu římském. Soukromé právo, obsažené ve sbírkách císaře Justiniana vzniknuvších mezi lety 527 a 565 n.l., se na konci 16. a v 17. stol. stalo platným právem v celé jižní a střední Evropě, tedy i v českých zemích. Tato přímá bezprostřední použitelnost se skončila [až] v 19. století.“¹⁸

Manželství bylo Modestinem definováno jako svazek muže a ženy a celoživotní společenství, společenství podle božského i lidského práva.¹⁹ „*Nuptiae sunt coniunctio maris et feminae et consortium omnis vitae, divini et humani iuris communicatio.*“²⁰

Pro uzavření manželství samotného nebyly římským právem předepsány žádné pevné formy. Ty však byly předepsány pro podrobení se moci manželské, tzv. *in manum conventione*²¹. Z toho důvodu, „v dobách, kdy bylo podrobení se manželské moci se sňatkem nerozlučně spojováno, byly její formy brány zajedno s formami uzavření sňatku“.²² Uzavření manželství samo o sobě však bylo jen společenskou skutečností, nikoliv právním jednáním, leč s některými právními účinky. Nemalý význam, který byl manželství přikládán lze doložit například i nemožností žalovat manželku infamující žalobou.²³

Z tohoto důvodu se tedy budu nejprve zabývat tím, jaké podoby takového uzavření manželství, respektive vzniku manželské moci existovaly, abych zjistil, zda se v některých z nich obligatorně vyskytoval svědek, a poté se případně zaměřím na to, jaké náležitosti dle římského práva takový svědek musel splňovat.

¹⁵ § 656 odst. 2 in fine zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ SKŘEJPEK, Michal. Pravidla, rčení, zásady a definice římského práva. *Právní rozhledy*, 1999, č. 7, s. 363–368.

¹⁷ BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Praha: Nakladatelství Panorama, 1981, s. 23.

¹⁸ DOSTALÍK, Petr (ed). *Digesta Iustiniani*. Olomouc: Nugis Finem Publishing, 2018, s. 5.

¹⁹ REBRO, Karol. *Římské právo súkromné*. Bratislava: Vydavateľství Obzor, 1980, s. 82.

²⁰ D. 23, 2, 1. *Nuptiae sunt coniunctio maris et feminae et consortium omnis vitae, divini et humani iuris communicatio.*

²¹ BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 223.

²² THÖNDEL, Alexandr. Rodinné právo–římskoprávní regulae a jejich odraz v současném právu. *Právník*, 2009, roč. 148, č. 7, s. 724–751.

²³ D. 25. 2. 2 *Nam in honorem matrimonii turpis actio adversus uxorem negatur.*

V Gaiově učebnici se lze dočíst, že *in manum conventione* mívala trojí podobu. A) *Confarreatio*, B) *Coemptio*, C) *Usus*.²⁴²⁵

Confarreatio byla archaická forma, praktikovaná hlavně mezi patricii. Ženich a nevěsta za přítomnosti deseti svědků a dvou kněží pronášeli různé formule a průpovídky a podstupovali různé formální úkony, např. obětovali Jupiterovi špaldový chléb (*panis farreus*). Ten dal nakonec celému obřadu název. Snoubenci prohlašovali shodnou vůli k uzavření manželství. Nevěsta slavnostně prohlašovala, že přijímá rodové jméno.²⁶

Coemptio spočívalo v převodu manželky do moci manželské jakousi formou koupě. Cena za ženu byla jen symbolická. Tato forma uzavření byla přístupná i plebejům a užívala se nejčastěji. V takovém případě se jednalo o období normální mancipace.²⁷, A tedy o přísně formální právní jednání, kdy převodce za přítomnosti nejméně šesti mladých Římanů, z nichž pět plnilo funkci svědků a jeden byl tzv. vážný, neboli *libripens*, pronesl pevně stanovená slavnostní slova, a nabyvatel provedl symbolické úkony.²⁸

Usus, neboli “vydržení“ moci manželské nad ženou je zmíněno již v Zákoně dvanácti desek. K takovému vydržení došlo, pokud muž žil se ženou jako manžel ve stejném domě po dobu jednoho roku. LDT ženě přiznává právo, aby byla každý rok po tři noci nepřítomna, a tak přetrhla každý rok užívání.²⁹

„*Strohé zásady matrimonium cum in manu conventione si mohly udržet své výlučné místo jen ve starých, primitivních poměrech agrární společnosti. S rozvojem ekonomických a sociálních vztahů muselo dojít ke změnám a v Římě se vedle přísného manželství objevuje forma nová, podstatně volnější - matrimonium sine in manu conventione.*“³⁰

Následkem uzavření manželství touto novější cestou, a tedy bez vzniku manu, bylo, že moc otcovská nepřecházela v moc manželskou a žena zůstávala u svého otce. Pro tuto volnější formu nebyla právem předepsaná forma a stávalo se tak buď před svědky, nebo uvedením ženy do domu. Obvyklé, leč dle práva nikoliv nutné, bude uvedení ženy do manželova domu před sedmi svědky.

²⁴ GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přeložil KINCL, Jaromír. 2. vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1999, s. 54.

²⁵ Srov. VANČURA, Josef. *Úvod do studia soukromého práva římského*, díl I. Praha: Knihotiskárna Typus na Smíchově, 1923, s. 384.

²⁶ GAIUS: *Učebnice práva...*, s. 54.

²⁷ BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 223.

²⁸ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 112.

²⁹ SKŘEJPEK, Michal. *Prameny římského práva*. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2004, s. 37.

³⁰ THÖNDEL, Alexandr. Rodinné právo–římskoprávní regulae a jejich odraz v současném právu. *Právník*, 2009, roč. 148, č. 7 s. 724–751.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že již v římském právu lze dohledat zárodky obdoby dnešního institutu svědka u svatby. Další logickou otázkou tedy je, jestli římské právo upravovalo také náležitosti těchto svědků, popřípadě jaké tyto náležitosti byly.

V dochovaných pramenech římského práva lze nalézt obecné předpoklady ke svědecké způsobilosti, případy vylučující svědeckou způsobilost, nebo třeba také zvláštní nároky na způsobilost testamentárních svědků. Konkrétní speciální pravidla pro svědky při podrobení se moci manželské však římské právo neobsahovalo a nezbývá nic jiného, než vyjít z úpravy svědků obecně.

„Význam svědků byl v nejstarších dobách římského práva mimořádně veliký... Svědkové totiž nebyli přítomni jen kvůli tomu, aby měl úkon slavnostní formu, ale proto, aby v čase potřeby vydali svědectví o obsahu jednání, jemuž byli přítomni.“³¹

Ze všeho nejdříve lze rozlišovat mezi svědkem způsobilým a nezpůsobilým. Způsobilým svědkem, při již výše zmíněné mancipaci, jako jedné z nejčastějších činností, která si jej žádala, byl dospělý římský občan (muž),³² který vypovídal o tom, co sám viděl, nebo slyšel při nějaké události.³³ Tento římský občan však nesměl být svědecky nezpůsobilý.

První zmínku o svědecké nezpůsobilosti pak lze nalézt již v LDT, kdy deska VIII., ustanovení 22 stanoví, že kdo se nechá vzít za svědka anebo byl vážným a nevydal o tom svědectví, budiž bezectný a svědecky nezpůsobilý.³⁴ Pro takový stav se pak užíval výraz „*improbus intestabilisque*“ - prokletý, bezectný, neschopný svědčit³⁵.

V téže desce LDT lze nalézt také fragment, z kterého se dochovalo „Kdo zazpívá hanlivou píseň...“ V Digestech se o mnoho let později objevilo pravidlo, že kdo zazpívá hanlivou píseň, budiž svědecky nezpůsobilý.³⁶ Jelikož LDT již svědeckou nezpůsobilost jako postih znalo, myslím si, že Digesta později jen opakují stejné pravidlo zavedené mnohem dříve.³⁷

Nepřípustný byl také svědek ve věci vlastní³⁸. To lze dovodit nejen z definice uvedené v Ottově slovníku naučném, kde se uvádí, že svědek je „*osoba rozdílná od sporných stran, která o důležitých pro spor jí povědomých okolnostech má učiniti výpověď, t. zv. svědectví*“.³⁹

³¹ BUBELOVÁ, Kamila. Význam svědecké výpovědi v procesním právu justiniánských Digest. In ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, TOMANČÁKOVÁ, Blanka (eds). *Aktuální otázky práva v době českého předsednictví v Radě EU*. 2009. s. 4. Dostupné na <http://ktp2.upol.cz/uploads/Files/MVSO%20Hodnoceni%20svedecke%20vypovedi.pdf>.

³² KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 170.

³³ BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 307.

³⁴ Lex XII tab. 9, 22.

³⁵ BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 180.

³⁶ D. 22. 5. 21 *Ob carmen famosum damnatus intestabilis fit*.

³⁷ Obdobně BALÍK, Stanislav, BALÍK, Stanislav ml. *Rukověť ke dějinám římského práva a jeho institucí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 93.

³⁸ D. 22. 5. 10 *Nullus idoneus testis in re sua intellegitur*.

³⁹ OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí: Díl 24, Staroženská-Šýl*. Praha: J. Otto, 1890, s. 423. Srov. GARNER, Bryan. *Black's law dictionary*. 8. vydání. Minnesota: West a Thomson business, 2004. Dostupné na <http://thelawdictionary.org/testis/>.

Intestabilis byl také ten, kdo svou výpověď již dříve poskytoval a posléze změnil. To platilo zejména v římském civilním procesu, kdy se nesmělo užít svědectví Římana, který svědčil nejprve proti žalovanému a později v jeho prospěch.⁴⁰ Svědkem nemohli být ani členové domácnosti toho, kdo jej navrhoval⁴¹, nedospělci, či ve veřejném trestním sporu osoby mladší dvaceti let.⁴²

Věk jedince měl v římském právu velký dopad na jeho práva a povinnosti. Stěžejní roli v této otázce hrála dospělost (*pubertas*). Nejprve bylo dosažení dospělosti v režii příbuzných chlapce, který dosáhl dospělosti přijetím mužského oděvu – togy.⁴³ Tento způsob dosažení dospělosti se však neudržel a zákonitě podlehl dalšímu vývoji, který za císařství vyústil do více právních názorů. Zatímco škola Prokuliánů postačovalo dosažení 14 let, škola Sabiniánů vyžadovala i podmínku způsobilosti k plození. Za pravdu jim dával i tehdejší právník Priscus.⁴⁴

Jednoty v otázce dosažení dospělosti bylo dosaženo za Justiniána. Dospělými se chlapci stávali ve 14 letech, zatímco dívky dosažením věku 12ti let. Takto dospělý jedinec byl ještě do dosažení 25 let pod zvláštní ochranou praetora⁴⁵. Např. na základě *Lex Plaetoria* kdo se dopustil podvodu vůči dospělému mladšímu 25ti let byl mimo jiné stížen infamií.

Ženy pak nesměly být svědkem u formálních právních úkonů (např. mancipace), v rámci civilního procesu svědčit mohly, pokud však nebyly označeny za hanebné, nečestné, tj. *infamatus*⁴⁶. Infamie byla však jako svědecká překážka zavedena až justiniánským právem. Nemožnost svědčit pak dopadala na infamované muže a ženy stejně.

Tato nečestnost (*Infamia iuris*) se dělila na dvě skupiny. 1) *Infamia immediata*, neboli také bezprostřední snížení na cti, a 2) *infamia mediata* – zprostředkované snížení na cti.

Infamie bezprostřední vznikala např. znesvěcením hrobu⁴⁷, nařízením exekuce, nesplněním dohodnutého smíru, bezdůvodným udavačstvím, nebo provdáním vdovy ve smuteční době. Ta činila tři sta dní od smrti posledního manžela.⁴⁸ Mezi další možnosti vzniku řadíme i výkon některých povolání, jako třeba gladiátorství, herectví, či kuplířství. Vzniknout mohla však i bigamií, nebo dvojným zasnoubením.⁴⁹ Infamií byla stížena i žena dopustivši se prostituce.⁵⁰

⁴⁰ D. 22. 5. 23 *Producit testis is non potest, qui ante in eum reum testimonium dixit.*

⁴¹ D. 22. 5. 24 *Testes eos, quos accusator de domo produxerit, interrogari non placuit.*

⁴² D. 22. 5. 19 1. a D 22. 5. 20 *Sed nec pupullis testimonium denuntiari potest. In testimonium accusator citare non debet eum, qui iudicio publico reus erit aut qui minor viginti annis erit.*

⁴³ BALÍK: *Rukověť k dějinám ...*, s. 97.

⁴⁴ BALÍK: *Rukověť k dějinám ...*, s. 97.

⁴⁵ BLAHO, Peter, REBRO, Karol. *Římské právo*. 4. vydání. Plzeň: Nakladatel Wolters Kluwer (Iura edition), 2010, s. 177.

⁴⁶ BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 172.

⁴⁷ D. 47. 12. 1 *Sepulchri violati actio infamiam irrogat.*

⁴⁸ SKŘEJPEK: *Římské soukromé právo...*, s. 56.

⁴⁹ BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 172.

⁵⁰ D. 23. 2. 43. 4 *Non solum autem ea quae facit, verum ea quoque quae fecit, etsi facere desiit, lege notatur: neque enim aboletur turpitude, quae postea intermissa est.*

Infamie zprostředkovaná vznikala odsouzením v trestním procesu, za úmyslný delikt, vyloučením z vojska za trest⁵¹, nebo mohla být následkem při odsouzení u specifických žalob, které infamii způsobovaly⁵². Jedním z mnoha možných případů budiž třeba odsouzení za vydírání.⁵³

Svědčit nemohla ani žena odsouzená za cizoložství⁵⁴, jelikož at' již byla později za tento delikt odsouzena, či nikoliv, byla v každém případě postižena infamií.⁵⁵

Obdobně se v potaz brala i věc čistě faktická, a tedy špatná pověst (*turpitudō*), nazývaná také jako *infamia facti*. Ta mohla pramenit z vedení obecně hanebného způsobu života. Soudce k takové pověsti přihlížel a mohl na jejím základě určit, že konkrétní osoba bude v konkrétní věci svědecky nezpůsobilá.

Svědeckou způsobilost neměly osoby dále kvůli pochybnostem o jejich úsudku, náchylnosti k ovlivnění, nebo pro uctivost k některým osobám. Stejně tak ti, kteří si dali za svědectví slíbit peníze.⁵⁶

V civilním procesu pak dle Digest měl soudce posuzovat způsobilost pro podání svědecké výpovědi na základě její zasloužilosti, důvěryhodnosti, mravnosti, bezúhonnosti a důstojnosti.⁵⁷ Stejně tak hrály roli i pohnutky založené na materiálních důvodech (chudoba), či vztahu k procesním stranám.⁵⁸ Spolehlivými svědky nebyli ani ti, kterým bylo možno poručit, aby se svědky stali⁵⁹, stejně jako se nepokládali za vhodné svědky otec a syn⁶⁰. Otrokově výpovědi bylo možno věřit za podmínky, že jiného důkazu ke zjištění pravdy nebylo.⁶¹

Již nikoliv nezpůsobilými, ale jen nepovinnými svědčit při soudním procesu pak byli lidé staří, nemocní, vojáci a ti, kteří byli nepřítomní z důvodu státní záležitosti.⁶²

⁵¹ SKŘEJPEK: *Římské soukromé právo...*, s. 56.

⁵² STOV. BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 70.

⁵³ D. 22. 5. 15 *Repetundarum damnatus nec ad testamentum nec ad testimonium adhiberi potest.*

⁵⁴ D. 22. 5. 18 *Ex eo, quod prohibet lex Iulii de adulteriis testimonium dicere condemnatam mulierem...*

⁵⁵ D. 22. 2. 43. 12 *Quae in adulterio deprehensa est, quasi publico iudicio damnata est. Proinde si adulterii condemnata esse proponatur, non tantum quia deprehensa est erit notata, sed quia et publico iudicio damnata est... Ego puto, etsi absoluta sit post deprehensionem, adhuc tamen notam illi obesse debere, quia verum est eam in adulterio deprehensam, quia factum lex, non sententiam notaverit.*

⁵⁶ D. 22. 5. 3. 5 *...nam quidam propter reverentiam personarum, quidam propter lubricum consilii sui, alii vero propter notam et infamiam vitae suae admittendi non sunt ad testimonii fidem.*

⁵⁷ D. 22. 5. 1 *Testimoniorum usus frequens ac necessarius est et ab his praecipue exigendus, quorum fides non vacillat.*

D. 22. 5. 2 *In testimoniis autem dignitas fides morem gravitas examinanda est: et ideo testes, qui adversus fidem suae testationis vacillant, audiendi non sunt.*

⁵⁸ D. 22. 5. 3 pr.: *Testium fides diligenter examinanda est. Ideoque in persona eorum exploranda erunt in primis condicio cuiusque, utrum quis decurio an plebeius sit: et an honestae et inculpatae vitae an vero notatus quis et reprehensibilis: an locuples vel egens sit, ut lucri causa quid facile admittat: vel an inimicus ei sit, adversus quem testimonium fert, vel amicus ei sit, pro quo testimonium dat. Nam si careat suspicione testimonium vel propter personam a qua fertur (quod honesta sit) vel propter causam (quod neque lucri neque gratiae neque inimicitiae causa fit) admittendus est.*

⁵⁹ D. 22. 5. 6 *Idonei non videntur esse testes, quibus imperari potest ut testes fiant.*

⁶⁰ D. 22. 5. 9 *Testis idoneus pater filio aut filius patri non est.*

⁶¹ D. 22. 5. 7 *Servi responso tunc credendum est, cum alia probatio ad eruendam veritatem non est.*

⁶² D. 22. 5. 8 *Iniuti testimonium dicere non coguntur senes valetudinarii vel milites vel qui cum magistratu rei publicae causa absunt vel quibus venire non licet.*

S ohledem na účel svědků obecně, tedy aby něco dosvědčili, podali hodnověrný důkaz o něčem, co sami vnímali, vyplývá, že každý svědek musí být způsobilý vnímat a pochopit danou situaci, které je přítomen. Takovou schopnost pak neměly osoby šílené, němé a hluché.⁶³

Také s přihlédnutím k tomu, že počet svědků je pro účely této diplomové práce oblastí bezproblémovou, lze k této problematice již jen na okraj a pro úplnost uvést obecné principy, kterých se v římském právu užívalo. Jde zejména o zásadu *testis unus, testis nullus*, a tedy „jeden svědek, žádný svědek“. Tento princip procesního práva byl zformulován císařem Konstantinem Velikým v roce 334 n. l.⁶⁴. Podle něho nemohl soudce vydat odsuzující ani osvobozující rozsudek na základě svědectví pouze jedné osoby.⁶⁵ Obdobně pak i další rčení: *testimonium unius non valet* – Svědectví jediného člověka nic neplatí. K tomu však Ulpián poznamenává, že pokud je v zákoně užito jednotného tvaru *testis*, postačuje svědek jeden.⁶⁶ Z toho vyplývá, že svědci, nebyli-li stanoven jejich přesný, či nejmenší potřebný počet, museli být alespoň dva.

⁶³ BARTOŠEK: *Encyklopedie římského práva*, s. 175.

⁶⁴ C. 4. 20. 9.

⁶⁵ SKŘEJPEK, Michal. *Testis unus testis nullus*. In HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

⁶⁶ D. 22. 5. 12 *Ubi numerus testium non adicitur, etiam duo sufficient: pluralis enim elocutio duorum numero contenta est.*

2.2 Testamentární svědek

Chci-li hovořit o testamentárních svědcích, je třeba nejprve nutno vědět, jakými způsoby se dalo testament pořídit. V průběhu času se formy pořizování závěti lišily a s těmito formami se objevovaly i změny v nárocích na svědky. Tedy, na jejich počet. Pro účely této diplomové práce však nepokládám rozepisování o typech závětí za zcela vhodné, a proto se omezím jen na krátký demonstrativní výčet.

Jedním z asi nejrozšířenějších typů byl typ mancipační za přítomnosti 5 svědků a vážného. Sedm svědků (popřípadě pět při holografní formě) vyžadoval testament prétorický. Svědci pak nebyli zapotřebí při testamentech rodičů ve prospěch dětí,⁶⁷ či u testamentů vojenských.⁶⁸ U závětí „venkovských“ mohlo být všech 5 svědků i ngramotných.⁶⁹

Institut závěti měl již v římském právu svébytnou úpravu svědků, kdy svědkem nemohl být nikdo jiný, než dospělý římský občan (a Latinové).⁷⁰

Z takto vymezených osob testamentárními „svědky mohou být přizváni jen ti, kdo mají *factio testamenti activa*. Tedy za „svědky mohou být přizváni jen ti, kteří jsou způsobilí závěť sami pořídit. Jako svědci nemohou být přizváni ženy, nedospělci, otroci, němí, hluchí, šílení, marnotratníci zbavení způsobilosti k právním jednáním, stejně jako ti, kteří jsou na základě zákona prohlášeni za osoby nečestné nebo nezpůsobilé svědčit.“^{71,72} Bonfante k tomuto výčtu uvádí ještě i cizince.⁷³

Testamentární způsobilost, která byla vyžadována u osob, které se měly účastnit zřízení testamentu, pak za dominátu nebyla připisována osobám i z náboženských důvodů. „Pohané, heretici, odpadlíci od křesťanství (*apostati*), Židé“⁷⁴ tak tedy nebyli ani způsobilými svědky při pořizování testamentu.

K hluchým pak jen pro úplnost dodávám, že ačkoliv byli obecně považováni za svědecky nezpůsobilé, existovala z tohoto pravidla výjimka v případě existence tzv. lucidních okamžiků v době svědectví.⁷⁵

Otázka osob prohlášených za nečestné nebo nezpůsobilé svědčit byla pokryta již na předešlých stranách a není tedy účelné opakovat totéž i zde. Co bylo řečeno o svědcích takto

⁶⁷ SKŘEJPEK: *Římské soukromé právo...*, s. 232.

⁶⁸ GAIUS: *Učebnice práva...*, s. 123.

⁶⁹ SKŘEJPEK: *Římské soukromé právo...*, s. 233.

⁷⁰ KINCL: *Římské právo...*, s. 286.

⁷¹ Justiniánské Instituce 2. 10.: *Testes autem adhiberi possunt ii cum quibus testamenti factio est. sed neque mulier neque impubes neque servus neque mutus neque surdus neque furiosus nec cui bonis interdictum est, nec is quem leges iubent improbum instabilemque esse, possunt in numero testium adhiberi.*

⁷² Překlad dle SKŘEJPEK, Michal. *Justiniánské instituce*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 137.

⁷³ BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. Přeložil VÁŽNÝ, Jan. 9. vydání. Brno: ČSL. akad. spol. Právnick, 1932, s. 637.

⁷⁴ SKŘEJPEK: *Římské soukromé právo...*, s. 57.

⁷⁵ D. 28. 1. 20. 4 *Ne furiosus quidem testis adhiberi potest, cum compos mentis non sit: sed si habet intermissionem, eo tempore adhiberi potest.*

nezpůsobilých, se tedy uplatní i pro svědky testamentární, ačkoliv tak nebylo vždy v právu římském uvedeno, jako třeba v případě cizoložství.⁷⁶

Za velmi zajímavou považuji malou zmínku v Digestech, která říká, že testamentární svědek nemusel být znalý jazyka, ve kterém byla závěť pořizována, jelikož postačí, aby byl schopen pochopit, z jakého důvodu byl povolán.⁷⁷ Tuto úpravu ostatně později převzal jak OZO, tak později i OZ.

Otec a osoby v jeho moci, popřípadě dva bratři podléhající otcovské moci téhož *patera familie*, mohou zároveň být svědky téže závěti. Více svědků z jedné domácnosti u cizího právního jednání totiž není na škodu.⁷⁸

V Gaiově učebnici se lze dočíst, že při zřízení testamentu mancipačním mezi svědky nesmí být nikdo, kdo by byl podroben pravomoci „kupce rodinného majetku“⁷⁹ nebo testátora. Stejně tak bude-li syn pořizovat testament o svém táborovém *peculiu*, nebude přípustným svědkem ani jeho otec, ani nikdo podléhající do pravomoci tohoto otce.⁸⁰

O kousek dál pak Gaius uvádí, že „*ten, kdo je podroben pravomoci dědice nebo odkazovníka, anebo ten, jehož pravomoci je podroben sám dědic či odkazovník, (jakož i) ten kdo je podroben téže pravomoci, může být přibrán jako svědek i jako vážný, dokonce tak, že i sám dědic a odkazovník se přibírají po právu. Pokud ovšem jde o dědice, jakož i toho, kdo je podroben jeho pravomoci či toho, jehož pravomoci bude podroben on (sám), smíme tohoto práva užívat jen výjimečně.*“⁸¹

Posun v nahlížení na možnost dědice svědčit tak, jak s výhradami považoval za možné Gaius, lze najít v Justiniánských institucích. V těch lze dohledat, že ve shodě se zásadou „nikdo nemůže být svědkem ve své vlastní věci“, nemohl svědčit dědic, kterého testátor povolával. Logicky, aby výsledný nabyvatel nemohl být svědkem ve své vlastní věci i jaksi nepřímou nemohla u takové závěti svědčit ani osoba podřízena otcovské moci dědice, ani otec, v jehož otcovské moci se tento dědic nacházel, ani případní bratři, kteří by podléhali stejné otcovské moci.^{82,83} Na tuto úpravu později do jisté míry navázaly i pozdější moderní úpravy, které dědice jako svědka vyloučily.

⁷⁶ D. 22. 5. 14 *Scio quidem tractatum esse, an ad testamentum faciendum adhiberi possit adulterii damnatus: et sane iuste testimonii officio ei interdicetur.*

⁷⁷ D. 28. 1. 20. 9 *Non tamen intelligentiam sermonis exigimus: hoc enim divus Marcus Didio Iuliano in teste, qui Latine non noverat, rescripsit: nam si vel sensu percipiat quis, cui rei adhibitus sit, sufficere.*

⁷⁸ D. 22. 5. 17 *Pater et filius qui in potestate eius est, item duo fratres qui in eiusdem patris potestate sunt testes utriusque in eodem testamento vel eodem negotio fieri possunt, quoniam nihil nocet ex una domo plures testes alieno negotio adhiberi.*

⁷⁹ K pojmu kupce rodinného majetku viz GAIUS: *Učebnice práva...*, s. 121.

⁸⁰ GAIUS: *Učebnice práva...*, s. 121.

⁸¹ GAIUS: *Učebnice práva...*, s. 123.

⁸² Justiniánské Instituce 2. 10.: *Sed neque heres scriptus neque is qui in potestate eius est, neque pater eius, qui habet eum in potestate, neque fratres, qui in eiusdem patris potestate sunt, testes adhiberi possunt.*

⁸³ Překlad dle SKŘEJPEK: *Justiniánské instituce.*, s. 137.

Je tedy vidět, že nároky na svědky byly v římském právu velmi vysoké. To ostatně vyplývá i ze skutečnosti, že tehdejší požadavky na morálku jedince byly mnohem vyšší a právo s ní bylo mnohem více provázanější než dnes. Je třeba připomenout i to, že římské právo bylo zejména zpočátku velmi nakloněno i přísným a slavnostním formám právních jednání, se kterými tehdy role svědka souvisela.

Tyto vysoké nároky na svědky obecně se pak samozřejmě uplatnily i na svědky při pořizování testamentu. Nad rámec těchto požadavků však přibyly ještě další, které jindy nehrály roli (např. *factio testamenti activa*).

Mnohem propracovanější právní úprava a s tím i spojené přísnější nároky na svědky byly pochopitelným důsledkem vysoké důležitosti daného právního jednání, kterým pořizovatel rozhodoval o veškerém svém majetku, a které navíc bylo spojeno s něčím tak významným, jako je smrt.

V závěru pak nelze než konstatovat, že nároky na svědky při testamentárním pořízení byly přísnější, než-li na svědky, kteří figurovali při vzniku manželství, resp. při přechodu manželské moci nad ženou.

3 Úprava v letech 1811 až 1949

3.1 Sňateční svědek

Právo manželské bylo po dlouhá staletí doménou katolické církve a bylo podřízeno církevním soudům. Postupně však byla (s příchodem reformace a osvícenství) pozice církve oslabována a posilována role sekulárního státu.⁸⁴ Projevem osvícenského absolutismu potom byly např. legislativní díla z doby císařovny Marie Terezie, *Codex Theresianus* a osnova Hortenova. Tyto práce, ačkoliv se staly základem pozdějších předpisů, však vůbec neupravovaly právo manželské.⁸⁵

Ačkoliv „*všechny zákoníky, které byly zavedeny v 19. století, čerpaly svůj obsah podstatně z práva římského*“⁸⁶, již v roce 1772 Marie Terezie nařídila tehdejší komisi, aby Hortenovu osnovu přepracovala a mimo jiné se nevázala toliko na římské právo, ale více se opírala o přirozenou slušnost.⁸⁷ To se posléze promítlo do kodexu jako celku, avšak úpravy sňatečních svědků se toto nařízení příliš nedotklo.

Významný milník představuje vydání tzv. manželského patentu 16. ledna 1783 pod číslem 117 Sb. zák. soud. Tento právní předpis z doby císaře Josefa II. představuje, jak uvádí Jan Krčmář, zásadní obrat v manželském právu, neboť mimo jiné „*zavedl státní právo manželské a odňal věci manželské soudům církevním*“.⁸⁸ Zachována však byla výlučně církevní forma jeho uzavírání.

Institut svědka při svatebním obřadu je upraven v § 29 manželského patentu.⁸⁹ Toto ustanovení upravuje náležitosti svatebního obřadu a mimo jiné stanovuje, že se ceremonie koná za přítomnosti dvou svědků. Manželský patent však nijak nezmiňuje jakékoliv náležitosti těchto svědků.

Rakouský Obecný zákoník občanský (OZO/ABGB) byl dne 1. června 1811 vyhlášen císařským patentem pod číslem 946 Sb. zák. soud., přičemž účinnost nabyl o rok později. Na rozdíl od předchozích legislativních kodifikačních děl tehdejšího Rakouska jdou ambice OZO dále a tento zákoník proto nově obsahuje mimo jiné i ustanovení o právu manželském.

Zákoník je členěn na úvodní ustanovení a tři díly (O právu osobním, o právu k věcem, a o ustanoveních společných pro práva osobní a práva věcná), přičemž pojem manželství je upraven

⁸⁴ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské*. 3. doplněné vydání. Praha: Všechno, 1936, s. 4.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ DOSTALÍK: *Digesta Iustiniani*, s. 5.

⁸⁷ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: KEY Publishing s. r. o., 2012, s. 11.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ „*Es wird aber hiermit erklaret, daß nicht jede ausgedruckte Einwilligung zur Schließung der Ehe für hinlänglich anerkannt werde, sondern zur Wesenheit dieses Contractes, und als eine zu dessen Gültigkeit unumgängliche Bedingniß wird vorgeschrieben, daß die beyderseitige Einwilligung zur Ehe in Gegenwart des Pfarrers, Pastors oder Popen, in dessen Pfarre oder Sprengel die Brautleute wohnhaft sind, und in Beyseyn zweyer Zeugen ausgedruckt werde. Doch wird dem Pfarrer und Pastor oder Popen das Befugniss eingeräumt, daß sie statt ihrer, auch einen andern, um in seinem Nahmen bey Schließung der Ehe gegenwärtig zu seyn, bestellen mögen.*“

v díle prvé – O právu osobním ve druhé hlavě tohoto dílu – O manželském právu. Zákoník je však co do problematiky svědků při svatebním obřadu relativně strohý – pouze v § 75 se stanovuje, že „slavnostní prohlášení přivolení musí se státi před rádným duchovním správcem jednoho ze snoubenců, necht' již podle rozdílnosti náboženství sluje farář, pastor nebo jakkoli jinak, nebo před jeho zástupcem, v přítomnosti dvou svědků“.⁹⁰

Zákoník tak sice stanovil, že je třeba dvou svědků u svatebního obřadu, vyjma jejich počtu však neuvádí žádné náležitosti, které by osoby jakožto svědci měly mít. Do roku 1919 byli dle § 127 OZO vyžadováni dva svědci také při uzavírání manželství židovských. Ohledně jejich náležitostí však zákon opět nebyl o nic konkrétnější.

Pro lepší pochopení vývoje předpisů OZO si dovolím citovat z komentáře Františka Roučka a Jaromíra Sedláčka: „Ustanovení obč. zákona dočasně pozbyla platnosti předpisy uvedenými níže..., platnost však jim byla znovu propůjčena cit. Zákonem: zákon ze dne 25. května 1868, č. 47 ř. z., jímž se obnovují nařízení druhé hlavy obecného zákoníka občanského o manželském právu katolickém, dává se soudní moc ve věcech manželských, katolíkům se týkajících, soudům světským, a ustanovuje se, kdy se může manželský sňatek vykonati před úřady světskými.“⁹¹

Tímto zákonem bylo nově zavedeno civilní manželství pro případ, že duchovní státem uznané církve odmítl snoubence oddat z důvodů jiných, než které spadaly pod důvody uvedené v OZO. Jiný zákon pak v roce 1870 zavedl civilní sňatek i pro osoby nespádající do žádné státem uznané církve. V důsledku toho došlo k několika změnám, přičemž některé měly (minimální) dopad i na úpravu svědků.⁹²

Tento zákon č. 47 předně v § 8 stanoví, že o uzavření manželství má být podepsán protokol, mimo jiné také dvěma svědky. Jejich náležitosti však opět nijak rozvedeny nejsou.

Pro doplnění pak udávám, že na výše zmíněný zákon však navazovalo nařízení ministerstva spravedlnosti, kultu a vnitra z 1 července 1868, č. 80 ř. z., které ačkoliv v trochu jiné souvislosti (šlo o dosvědčení neochoty duchovního vykonat obřad), požaduje k takovému prokázání výpovědi dvou svéprávných mužů.⁹³

Vznik samostatné Československé republiky s sebou přinášel i změnu obecného občanského zákoníku v podobě novelizačního zákona č. 320/1919 Sb. z. a n. ze dne 22. května 1919, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství. Nutno připomenouti, že hovoříme o legislativě platné a

⁹⁰ § 75 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 ř. z.

⁹¹ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 1, (§§ 1 až 284)*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 588.

⁹² SEDLÁČEK, J. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 594.

⁹³ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 591.

účinné v oblasti dnešní České republiky. Jak víme, manželství se v době vzniku Československa v oblasti dnešní Slovenské republiky řídilo zcela rozdílnou právní úpravou (Uherský manželský zákon z roku 1894).⁹⁴

Zákon č. 320/1919 Sb. z. a n., v § 8 při prohlášení o přivolení k manželství vyžadoval mimo jiné také dva svědky⁹⁵. Stejný paragraf řešil také příslušnost konkrétního úřadu, k potřebným náležitostem svědků se však nijak nevyjádřil.

Rovněž Návrh subkomitétu z roku 1924 neuvádí požadovaný věk svědků, ani jiné náležitosti, a to ani v poznámkách k § 8 zákona č. 320/1919 Sb. z. a n.

Je tedy zřejmé, že zákonná úprava v žádných předpisech týkajících se uzavření manželství, náležitosti svědků nikterak nerozvádí. Je se tedy třeba podívat do komentářové literatury, kterou tento nedostatek nezůstal zcela bez povšimnutí.

Kupříkladu Jan Krčmář ve svém Právu občanském vůbec nepovažuje určitý věk za nutnou vlastnost svědka; doslova uvádí, že „zákon (OZO – pozn. aut.) *neustanovuje nic o jejich vlastnostech a stačí tedy, když mají při prohlášení konsensu přirozenou způsobilost prohlášení to pozorovati a potvrditi*“. Krčmář dále tvrdí, že svědci nemusí být *testes rogati*⁹⁶ a postačuje jejich pouhá přítomnost.⁹⁷ Tímto výkladem proto Krčmář vlastně vylučuje užití *analogie legis* s náležitostmi svědka při posledním pořízení, o kterých bude pojednáno později.

K obdobnému závěru došli i Rouček se Sedláčkem ve svém komentáři, kde k § 8 výše zmíněného zákona č. 320/1919 Sb. z. a n. stojí psáno: „*Všeobecně musí jít o takové svědky, kteří jsou s to dotvrditi, že sňatek byl celebrován. Vyžaduje se tedy od nich příslušná schopnost rozumová. Bude se vyžadovati v praxi tedy takový věk, aby svědek chápal, oč jde, a dále, aby svědek byl při smyslech.*“⁹⁸ Dle takto formulovaného názoru tedy přímo nevyplývá ani požadavek plné svéprávnosti, ani zletilosti svědků. Hned v následujícím odstavci pak autor zákonné úpravě vyčítá, že o náležitostech svědků mlčí, a legislativu označuje v tomto směru za neúplnou.⁹⁹

Trochu jinak a specifitěji se však Sedláček vyjádřil o rok dříve, kdy napsal, že „vzhledem na mlčení zákona budeme požadovati svéprávnost svědků“¹⁰⁰. Dále uvádí, že svědci musejí být *testes rogati* a schopni vnímat samotnou celebraci, následkem čehož vylučuje slepé a hluché.¹⁰¹

⁹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Sbližování a vzdalování slovenského a českého rodinného práva. *Právník*, 2005, roč. 146, č. 2, s. 157–182.

⁹⁵ § 8 zákon č. 320/1919 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství, účinný ke dni 31. prosince 1949.

⁹⁶ *Testes rogati* znamená, že svědci jsou si vědomi, že jsou účastníky právního jednání a berou na vědomí tuto svou funkci. Srov. KRČMÁŘ, Jan. *Právo dědičné*, 3. doplněné vydání. Praha: Všehrad, 1937, s. 24.

⁹⁷ KRČMÁŘ, Jan. *Právo rodinné*. 3. doplněné vydání. Praha: Všehrad, 1936, s. 20.

⁹⁸ SEDLÁČEK, J. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 614–615.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ SEDLÁČEK, Jaromír. *Rodinné právo*. Brno: Československý akademický spolek Právník, 1934, s. 33.

¹⁰¹ Tamtéž.

K pojmům zletilosti a svéprávnosti pak jen ve zkratce uvádím, že dle § 21 OZO zákon rozeznával věkové hranice obdobně jako římské právo. Děti do 7 let, nedospělé do 14 let, a nezletilé do 21 let. Do července roku 1919 byla hranice nezletilých stanovena dokonce do 24 let.¹⁰² Tyto nezletilé osoby nebyly plně svéprávné, ledaže jim byly prominuty roky. Nejdříve se tak mohlo stát na základě úředního rozhodnutí u osoby starší 18ti let.¹⁰³

Obrovský posun v dané problematice u našeho zákonodárce nastal až v roce 1931 u osnovy občanského zákoníku z r. 1931, ve které § 41 ve svém prvním odstavci uvádí, že: „*Svolení ke manželství se probírá před některým z úřadů, které byly příslušný ohlásiti manželství, a před dvěma svědky. Svědkem může býti osoba, která dovršila šestnáctý rok a jest způsobilá sledovati úkon svolení.*“¹⁰⁴ K tomuto posunu se důvodová zpráva vyjádřila takto: „*Za nutné bylo však považováno doplniti, kdo může býti svědkem při uzavření manželství. Také zák. čl. XXXI/1894 má o tom výslovné ustanovení (§ 40).*“¹⁰⁵ Ačkoliv tato úprava nikdy nenabyla účinnosti, poskytuje nám cenný náhled tehdejšího zákonodárce na výklad náležitostí sňatečního svědka.

Tímto lze dospět k závěru, že svědek dle osnovy Československého občanského zákoníku z r. 1931 musel dovršit šestnáctého roku věku a musel být způsobilý sledovat úkon svolení. Jiná omezení dána nebyla a mohlo jít tedy o jakoukoliv osobu z hlediska pohlaví a z hlediska jejich příbuzenského vztahu k manželům.

S ohledem na to, že tehdejší právní úprava neznala žádnou možnost, jak nabýt plné svéprávnosti již ve věku 16 let, mám za to, že úmyslem tehdejšího zákonodárce nebylo, stanovit pro svědka podmínku nabytí plné svéprávnosti.

K zmíněnému zák. čl. XXXI/1894. Jedná se o úpravu slovenskou, kde platilo uherské právo. Jeho § 39 stanovil stejně jako ostatní prameny působící na našem území požadavek přítomnosti dvou svědků. § 40 však jde dál a upřesňuje jejich náležitosti na věk minimálně 16ti let věku, pokud budou schopni chápat průběh oddavek. Příbuzenství těchto svědků se snoubenci, či matrikářem nebyla na škodu.¹⁰⁶ Slovenská úprava se tedy klonila spíše k volnějším náležitostem svědků, a je patrné, že „naše“ osnova z roku 1931 se v této oblasti inspirovala.

Lze shrnout, že ačkoliv zákony problematiku spíše přehlížely, odborná veřejnost si uvědomovala jistého nedostatku v úpravě a měla snahu ji řešit. Shoda panovala v názoru, že by svědek měl být schopen sledovat úkon, který dosvědčuje. Spornou pak byla otázka, jestli musí být

¹⁰² SEDLÁČEK, J. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 205.

¹⁰³ SEDLÁČEK, J. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 210.

¹⁰⁴ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 90.

¹⁰⁵ Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva. Praha 1931 [online]. <https://digi.law.muni.cz>, s. 40. [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/11517/Obcanske_pravo_od_1919_0023-1931-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁰⁶ Zákonný článek č. XXXI/1884 Sb., o právu manželském, ve znění zákona č. 113/1924 Sb., účinný ke dni 7. června 1924.

svědek pro svou funkci speciálně povolán, nebo postačí osoba „náhodně jdoucí okolo“. A ačkoliv se ozvaly i názory na nutnou svéprávnost svědků, zákonodárce v osnově občanského zákoníku dal najevo, že by postačil i svědek 16ti letý – a tudíž nikoliv plně svéprávný.

3.2 Testamentární svědek

Testamentární svědci byli napříč časem vždy upraveni podrobněji, než-li svědci sňateční. Úprava dle OZO není žádnou výjimkou, a tak je možno dohledat, že § 591 pojednával o svědcích nezpůsobilých při posledním pořízení. Ten explicitně vyloučil jako testamentární svědky členy duchovního řádu, ženy, mládence mladší 18 let, smyslů zbavené, slepé, hluché, nebo němé, stejně jakož i ty, kdo nerozuměli jazyku zůstavitelovu.¹⁰⁷ Toto ustanovení však po více než sto letech doznalo změny a jako nezpůsobilí svědci vypadli členové duchovního řádu. Zákon také přestal rozlišovat mezi pohlavím a nezpůsobilé byly nově osoby mladší 18 let.¹⁰⁸

Podmínkou porozumění jazyka je dle dobové literatury třeba chápat jazyk, ve kterém se činí projev adresovaný svědkům.¹⁰⁹ Svědek také nemusí znát obsah závěti¹¹⁰. Tak jest ve shodě s jejich účelem, tzn. dosvědčit, že se jedná o právní akt zřízení testamentu, prováděný konkrétní osobou.

Krčmář explicitně zmiňuje, že tito svědci na rozdíl od svědků sňatečních „musí býti testes rogati, čímž rozuměti jest tolik, že jsou účastníky právního jednání a že tedy musí býti zůstavitelem požádáni za svědky posledního pořízení a že tuto funkci musí na se vzíti“.¹¹¹ Je tedy patrné, že Krčmář přikládá institutu svědka při svatebním obřadu menší důležitosti než u svědka při posledním pořízení, a proto dle něj není třeba na něj klást příliš přísné požadavky. U testamentárních svědků dále dovozuje i podmínku schopnosti svědka umět psát,¹¹² jelikož svědek listinu (při písemném pořízení) obsahující poslední pořízení musí podepsat.

Za zbaveného smyslu se chápe osoba, která nemůže pro své duševní vlastnosti správně pochopit, zapamatovat si a vylíčit události vnějšího světa, „*třebas nepropadl úplné blbosti. Není třeba, aby tato osoba byla soudem prohlášena duševně chorou.*“¹¹³

§ 591 však výčet nekončí, jelikož § 594 uvádí, že „*dědic nebo odkazovník jest nezpůsobilým svědkem vzhledem k tomu, co se mu zůstavuje, a právě tak jeho manžel, rodiče, děti, sourozenci nebo osoby ve*

¹⁰⁷ § 591 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění zákona č. 110/1895 ř. z., účinný ke dni 12. října 1914.

¹⁰⁸ § 591 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 ř. z., účinný ke dni 31. prosince 1965.

¹⁰⁹ KRČMÁŘ: *Právo dědické*, s. 31.

¹¹⁰ § 579 in fine císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 ř. z., účinný ke dni 31. prosince 1965.

¹¹¹ KRČMÁŘ: *Právo dědické*, s. 24.

¹¹² KRČMÁŘ: *Právo dědické*, s. 31.

¹¹³ Rozhodnutí GI. U. N. F. 2581, citováno dle ROUČEK, František., SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář ke československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl. 3, (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 151.

*stejném stupni sešvakřené a placení domácí pomocníci. Aby ustanovení bylo platno, musí být zůstavitelem vlastnoručně napsáno nebo potvrženo třemi svědky, odlišnými od obmyšlených osob.*¹¹⁴

Placenými domácími pomocníky jsou osoby, které honorátovi za plat konají služby a sdílejí s ním domácnost.¹¹⁵ Jde tudíž o osoby, v jejichž zájmu by mohlo být, aby svědčily ve prospěch honorátův, jinými slovy osoby předpojaté.

Je tedy patrné, že úprava zde zůstala věrna římskému právu, respektive zásadě nemožnosti svědčit ve své vlastní věci. Paralelu vidím i v římské úpravě nemožnosti svědčit osobami pod otcovskou mocí (zde osoby příbuzné), případně otroky, resp. placenými domácími pomocníky.

Jsou-li jako osoby nezpůsobilé uváděny děti a rodiče, považují za důležité poukázat na ustanovení § 42: „*Názvem rodiče se rozumějí zpravidla bez rozdílu stupně všichni příbuzní v řadě vzestupné a názvem děti všichni příbuzní v řadě sestupné.*“¹¹⁶ OZO tedy používá extenzivní výklad pojmů rodiče a děti, což je třeba mít na paměti.

Osoby uvedené v § 594 jsou však nezpůsobilými svědky jen relativně, jelikož pokud zůstavitel danou část napíše vlastnoručně, bude se jednat o svědky způsobilé. Stejně tak postačí, pokud budou přizváni svědci tři, a to odlišní od osob obmyšlených.

Původní § 592 vylučoval jako testamentárního svědka kohokoliv odsouzeného pro zločin podvodu nebo pro jiný zločin ze zjištěnosti. Toto ustanovení však bylo později zrušeno zákonem č. 276/1914 ř. z. Obdobně v souladu s § 593, kdo se nehlásil ke křesťanskému vyznání, nemohl být svědkem křesťanovy poslední vůle. Toto ustanovení však bylo zrušeno již koncem roku 1860.

OZO znal také formu pořizování testamentu s úlevami, která měla dopad také na náležitosti svědků. § 597 ve své původní podobě stanovil: „*Při posledních pořizováních, která se činí za plavby na lodi a v místech, kde panují mor nebo jemu podobné sdělné nemoci, jsou i členové duchovního řádu, ženy a mladíci, kteří dovršili čtrnáctého roku, způsobilými svědky.*“¹¹⁷ Ke konci roku 1914 byl v souvislosti se změnou § 591 upraven a nadále jako způsobilé svědky již označoval bez rozdílu všechny osoby, které dokonalý čtrnáctý rok. Osnova čl. zákona nadto dovoluje i osoby částečně zbavené svéprávnosti.¹¹⁸

¹¹⁴ § 594 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 ř. z., účinný ke dni 31. prosince 1965.

¹¹⁵ KRČMÁŘ: *Právo dědické*, s. 32.

¹¹⁶ § 42 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 ř. z., účinný ke dni 13. prosince 1965.

¹¹⁷ § 597 císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění zákona č. 110/1895 ř. z., účinný ke dni 12. října 1914.

¹¹⁸ ROUČEK, F, NOŽIČKA, J. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 3*, s. 158.

Pro úplnost pak třeba uvést i § 600, který odkazuje na vojenské zákony při pořizování vojenských závětí. Tyto normy „*však tou dobou tvořily poměrně složitý konglomerát, který se sjednotil až Služebním řádem z r. 1873*“¹¹⁹ Pro účely této práce uvádím jen krátký výňatek náležitostí svědků se týkající: „*Při posledních pořizováních vojenských osob jsou platnými svědky také členové duchovního řádu, ženy a mladíci, kteří dovršili čtrnáctého roku.*“¹²⁰ Osnova čl. zákona obdobně povoluje „*osoby, které dosáhly roku čtrnáctého, i osoby částečně zbavené svéprávnosti*“.¹²¹

Za vhodné považuji i zmínit možnost pořizování testamentu notářským zápisem, který má do jisté míry svou vlastní úpravu, jelikož „*aktovními svědky mohou býti osoby, které dosáhly 20. roku svého věku. Vyloučeny jsou osoby, které podle tělesné nebo duševní své povahy nejsou s to, aby vydaly svědectví.*“¹²² V takovém případě tedy nebude postačovat věk 18 let dle občanského zákoníku, ale svědci budou muset dosáhnout věku vyššího.

Jelikož návrh občanského zákoníku z roku 1937 nikdy nenabyl účinnosti a v budoucnu se stal základním inspiračním zdrojem zákona č. 89/2012, je o něm blíže pojednáno v kapitole 6. 2.

I u institutu testamentárního svědka můžeme vysledovat jistý vývoj, kdy se přestalo rozlišovat mezi pohlavím svědků a jejich příslušností k náboženství. Prvotní úprava se dokonce svým způsobem inspirovala v římskoprávním institutu infamie, kdy znemožnila svědčit osobám odsouzeným pro zločin podvodu, nebo jiného zločinu ze zjištěnosti.

Zajímavou se pak jeví úprava věku svědků ve srovnání se sňatečnickými svědky, u kterých literatura požadovala svéprávnost, která až na výjimky nastávala v 21 letech. Na druhou stranu testamentární svědci mohli svědčit již od 18ti let, popřípadě od 20, pokud bychom trvali na notářské formě. Myslím, že myšlenka českého (resp. československého) zákonodárce stanovit potřebný věk sňatečnického svědka níže, než u svědka testamentárního, byla zcela na místě.

¹¹⁹ SALÁK, Pavel. *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016, s. 244.

¹²⁰ ROUČEK, F. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 3*, s. 162.

¹²¹ ROUČEK, F. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 3*, s. 162.

¹²² KRČMÁŘ: *Právo dědické*, s. 29.

4 Úprava v letech 1950 až 2013

4.1 Sňateční svědek

Rok 1949 z pohledu práva přinášel řadu podstatných změn. Výsledkem tzv. „právníké dvouletky“ byl mimo jiné i zákon č. 265/1949 Sb. o právu rodinném (dále jen ZoPR), který měl na tehdejší společnost podstatný vliv. Ten nabyl účinnosti 1. ledna 1950. Další podstatnou změnou, jež ZoPR představuje, a kterou je třeba zmínit, bylo opuštění dosavadní koncepce rodinného práva jako součásti občanského zákoníku a vytvoření samostatného zákona. Tím došlo i k vytvoření samostatného právního odvětví.¹²³

Další výraznou změnou je zavedení obligatorního občanského sňatku v § 1 ZoPR: „(1) *Manželství se uzavírá soublasným prohlášením muže a ženy před místním národním výborem, že spolu vstupují v manželství. (2) Nebude-li toto prohlášení snoubenců učiněno před místním národním výborem, manželství nevznikne.*“¹²⁴ Tolik asi k obecnému nástinu a podstatným změnám, které přinášel ZoPR.

Pokud jde o úpravu institutu svědka v ZoPR ve znění zákona č. 265/1949 Sb., nalézala se v § 4: „*Manželství se uzavírá veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků. Mimo úřadovnu místního národního výboru lze manželství uzavřít jen ze závažných příčin.*“¹²⁵ Socialistické zákonodárství sice upravilo rodinné právo k obrazu svému, neuvedlo však v § 4 ZoPR, jaké má mít svědek vlastnosti.

Vlastnosti svědka nedefinoval ani zákon o matrikách č. 268/1949 (zmínka o svědcích je v § 11, udává však jen údaje, které se o nich zapisují do knihy manželství).¹²⁶

Při podrobnějším zkoumání problematiky, nalézáme § 51 odst. 2 vyhlášky ministerstva vnitra č. 1225/1949, kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách. Ta mimo jiné stanovila, že „*Manželství se uzavírá před předsedou místního národního výboru za přítomnosti dvou zletilých osob jako svědků*“¹²⁷. Podzákoným předpisem byl tedy vnesen požadavek zletilosti. Té se tehdy dosahovalo dovršením osmnáctého roku věku nebo uzavřením manželství.¹²⁸ Jiné zvláštní vlastnosti svědka vyhláška nepřikládá. Tato vyhláška byla v roce 1959 nahrazena vyhláškou další¹²⁹, která náležitosti svědků v § 49 odst. 2 upravovala stejně. Tato byla účinná až do půlky roku 1977.

¹²³ KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, s. 240–241.

¹²⁴ § 1 zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákona č. 265/1949 Sb., účinný ke dni 31. prosince 1955.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách, ve znění zákona č. 301/2000 Sb., účinný ke dni 30. června 2001.

¹²⁷ § 51 odst. 2 vyhláška č. 1225/1949, kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, ve znění vyhlášky č. 182/1959 Ú. l., účinná ke dni 30. září 1959.

¹²⁸ § 1 zákon č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních, účinný ke dni 31. března 1964.

¹²⁹ Vyhláška č. 182/1959 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, účinná ke dni 30. června 1977.

§ 4 ZoPR nedoznal během svých novelizací žádných změn, které by blíže specifikovaly vlastnosti svědka.¹³⁰ Vlastnosti svědka upravoval pouze podzákoný předpis, jak bylo uvedeno výše.

Definice vlastností svědků byla ponechána právní nauce. Ta uvádí, že z povahy věci lze opět dovodit, že svědci musí být schopni obřad vnímat a následně potvrdit, co vnímali (to vylučuje např. slepé, hluché, duševně nemocné). Svědci zde mají pouze slavností formální roli. Ztrácejí původní funkci důkazních prostředků o tom, že manželství proběhlo dle zákona. Svědci jsou dle nového pojetí pouze zástupci společnosti, která je díky nim seznámena s uzavřením manželství.¹³¹

S tímto názorem nesouhlasí Jiří Haderka, dle kterého nelze požadavek přítomnosti svědků směšovat s veřejností a slavností, a to nejen proto, že svědky nevysílá veřejnost, ale snoubenci. Svědci dle něj mají i „další účel, než jen dodávat oddávkám lesku“¹³² a jejich důkazní funkce je i nadále zachována.

Opačně než (tehdy teprve vznikající) podzákoná vyhláška, pak k věku svědků uvádí Josef Tureček: „*Dosažení určitého věku u svědků se nevyžaduje a bude věcí orgánu, který oddává, aby podle svých instrukcí sám posoudil, zda navrhovaná osoba je ke svědecké funkci způsobilá.*“¹³³ Tolik k institutu svědka z pohledu ZoPR a související právní úpravy.

Posuneme-li se v právním vývoji institutu svědka dále, narazíme na úpravu institutu z pohledu zákona č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen ZoR). V souvislosti s přijetím nové ústavy (č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky) se zde objevila potřeba nutnosti novelizace rodinného kodexu. Novela přichází poměrně záhy v podobě ZoR účinného od dne 1. dubna 1964 do 31. prosince 2013.

Novotou byly například úvodní proklamace, které dávaly za důležité vstupovat do manželství a řídit jej způsobem odpovídajícím socialistické morálce. V ZoR byl stále jeden obligatorní druh sňatku, a to sňatek občanský.¹³⁴ Až novela z roku 1992 zákona číslo 234/1992

¹³⁰ Srov. zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákona č. 265/1949 Sb., účinný ke dni 31. prosince 1955.

zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákonného opatření č. 61/1955 Sb., účinný ke dni 28. května 1958.

zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákona č. 15/1958 Sb., účinný ke dni 31. srpna 1959.

zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákona č. 46/1959 Sb., účinný ke dni 31. března 1964.

¹³¹ K tomu blíže ANDRLÍK, Jan a kol. In ANDRLÍK, Jan. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. 3. vydání. Praha: Orbis, 1954, s. 38–39.

KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva III*. Praha: Orbis, 1954, s. 78.

¹³² HADERKA, Jiří. *Uzavírání manželství z hlediska právního*. Praha: Academia, 1977, s. 294.

¹³³ TUREČEK, Josef. Občanský sňatek. *Právník*, 1950, roč. 89, s. 77.

¹³⁴ § 4 odst. 1 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 94/1963 Sb., účinný ke dni 31. března 1983.

přináší i možnost sňatku církevního.¹³⁵ Tolik obecně k ZoR, který obsahoval i mnoho jiných změn, jež není třeba pro účely této práce uvádět.

Institut svědka upravoval ve druhém odstavci § 3 ZoR až do konce jeho účinnosti. Tento paragraf byl v průběhu svojí účinnosti několikrát novelizován, institutu svědka se však novely dotkly pouze formálně. Jeho vlastnosti zůstaly neuvedeny po celou dobu účinnosti ZoR ve znění pozdějších předpisů (až do 31. prosince 2013). K uzavření manželství byli potřeba vždy dva svědci.¹³⁶

Informace o vlastnostech svědka nám poskytuje pouze vyhláška č. 22/1977 Sb. kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách (zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách, ve znění pozdějších předpisů). Vyhláška v § 47 odst. 2 požaduje zletilost svědků.¹³⁷ Zletilost se dle § 8 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. občanského zákoníku nabývala dovršením osmnáctého roku a před jeho dovršením uzavřením manželství.¹³⁸ Uvedená vyhláška pak svědky zmiňuje i v souvislosti s podpisem zápisu o uzavření manželství, a tím tedy nepřímou udává i podmínku schopnosti se podepsat.¹³⁹

Pokud chceme znát bližší specifikace vlastnosti svědků, musíme nahlédnout opět mimo tehdejší zákonné a podzákonné normy. Odpověď nám přibližuje komentářová literatura a odborné články. Svědci mají důkazní funkci, a tedy musí být schopni vnímat obřad uzavření manželství svými smysly.¹⁴⁰ Zákon o matrikách č. 301/2000 Sb. ukončil účinnost vyhlášky č. 22/1977 sb. a tím odstranil i tehdejší minimální specifikace vlastností svědků při uzavírání manželství. Nezbylo tedy ani podzákonné vodítko, které by napovídalo, jaké má mít sňateční svědek vlastnosti.

Vcelku podrobně se náležitostí sňatečních svědků věnoval Haderka, který s ohledem na účel jejich funkce a aplikací tehdejších právních předpisů dospěl k závěru, že svědek musí být zletilý, nezbavený způsobilosti k právním úkonům, s absencí duševní poruchy (včetně případné intoxikace, či nevolnosti). Dále je dle něj pravděpodobné, že by nemělo jít o osoby hluché, slepé, nebo hluchoněmé. Takový svědek by měl dále být znalý jednacích úředních řečí, a to i za případné pomoci tlumočnicka. Neopomíjí ani jeho nutnou schopnost číst a psát. Naopak za nutnou

¹³⁵ Viz § 4a zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 234/1992 Sb., účinný ke dni 30. září 1995.

¹³⁶ Srov. § 3 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ § 47 odst. 2 vyhláška č. 22/1977 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, ve znění vyhlášky č. 4/1991 Sb., účinná ke dni 28. ledna 1993.

¹³⁸ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

¹³⁹ § 49 vyhláška č. 22/1977 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, ve znění vyhlášky č. 207/2001 Sb., účinná ke dni 30. června 2001.

¹⁴⁰ Např. HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 13.

HOLUB, Milan. In ŠIMKOVÁ, Anna (ed). *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 14.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Některé otázky vzniku manželství. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, 1978, roč. 24, č. 3, s. 235–273.

náležitost nepovažuje případnou bezúhonnost svědka, a překážkou pak dle něj není ani příbuzenský poměr, ačkoliv sám by osoby příbuzné nedoporučoval (s ohledem na možné odepření svědectví dle předpisů procesního práva).¹⁴¹

Pro úplnost pak stojí za zmínku § 20 zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním¹⁴², dle kterého se na svědky aplikují stejné požadavky na všechny, „*kdož před československými orgány uzavírají manželství, bez ohledu na jejich státní občanství*“.¹⁴³

Při ohlédnutí zpět na celý vývoj sňatečních svědků si lze všimnout několika zajímavostí. Např. jak dokládá Turečkův příspěvek v roce 1950, nebylo právní veřejnosti proti myslí ustanovení mírnější, než které později počala vynucovat podzákonná právní úprava. Stejně tak se objevily i protichůdné názory na účel svědků samotných. Ti dle jednoho názorového proudu ztratili svou důkazní funkci a při obřadu by již měli vystupovat jen jako formální náležitost. Druhý tábor svědky stále považoval za případný důkazní prostředek a jejich čistě formální roli odmítl. Jako posun správným směrem považuji možnost nahrazení znalosti jednacích úředních řečí tlumočnickem, jak ji prezentuje Haderka.

¹⁴¹ HADERKA: *Uzavírání manželství...*, s. 295–298.

¹⁴² § 20 zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění zákona č. 396/2012 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

¹⁴³ HADERKA: *Uzavírání manželství...*, s. 293.

4.2 Testamentární svědek

Institut testamentárního svědka čekaly v rozmezí let 1950–2014 poměrně výrazné změny. Občanský zákoník č. 141/1950 Sb., oproti svému předchůdci zavedl změnu jen nepatrnou, která spočívala v malém kroku zpět, k úpravě dříve účinné a později zrušené. Stalo se tak § 546, který stanovil, že svědky závěti nemohou být nesvéprávní, slepí, hluší, němí a ti, kdož neznají řeč, ve které se projev vůle činí, ani duchovní a řeholníci.¹⁴⁴

Svéprávnosti se dle téhož zákona nabývalo dosažením zletilosti¹⁴⁵, a tedy dovršením osmnáctého roku¹⁴⁶. Úprava slepých, hluchých a němých zůstala zachována, avšak vypuštěna byla zmínka o smyslu zbavených, kterými, jak je uvedeno již v předchozí kapitole, nemusely bývat jen osoby na základě úředního rozhodnutí. Neměnným zůstal i požadavek znalosti řeči, ve které byl projev vůle učiněn.

Ona nepatrná změna spočívala právě v posledních slovech daného ustanovení, kdy za nezpůsobilé svědky byli označeni i duchovní a řeholníci. Jednalo se tedy o paralelu § 591 OZO, který ve svých počátcích zakazoval svědeckví členům duchovního řádu.

§ 567 dále upravoval svědecké překážky a vylučoval závětí povolaneho dědice a osoby jemu blízké. Osobami někomu blízkými bylo dle § 17 odst. 2 třeba rozumět jeho manžela, osoby, které jsou s ním nebo s jeho manželem příbuzné buď v pokolení přímém anebo v pokolení pobočném až do bratrance (sestřenice) včetně, a jiné osoby, které s ním žily ve společné domácnosti jako členové rodiny; poměru příbuzenskému se rovnal poměr založený osvojením.¹⁴⁷ Jednalo se tedy o ustanovení velmi podobné úpravě v OZO. Rozdíl spočíval jen v trochu jiném nahlížení na osobu blízkou.

K tomuto nepatrnému posunu ve svědecké způsobilosti se příliš nevyjádřila ani důvodová zpráva, která uvádí následující: „Úkol svědka závěti, t. j. v případě závěti spolehlivě a nestranně dosvědčit skutečnosti rozhodné pro posouzení platnosti porřízení, které zůstavitel nenapsal vlastní rukou (§§ 543 a 544), a případně i jeho obsahu nemohou splnit osoby, kterým v tom brání nedostatek potřebných vlastností fyzických a duševních nebo neznalost jazyka, v němž zůstavitel svůj projev činí. Stejně tomu je i u osob, při nichž podle obecných zkušeností není vyloučeno, že by se v případě, kdy jejich součinnost bude nutná, řídily především vlastními zájmy. Totéž musí samozřejmě platit i o jiných osobách při zřizování závěti zúčastněných (úředních osobách, pisatelích, tlumočnicích nebo předčitatelích závěti).“¹⁴⁸

¹⁴⁴ § 546 zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinný ke dni 31. března 1964.

¹⁴⁵ § 9 zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinný ke dni 31. března 1964.

¹⁴⁶ § 10 odst. 1 zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinný ke dni 31. března 1964.

¹⁴⁷ § 17 odst. 2 zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinný ke dni 31. března 1964.

¹⁴⁸ důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, § 546 a 547 [online]. <http://psp.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_17.htm.

Drželi-li bychom se striktně tohoto textu, nešlo by než dojít k závěru, že duchovní a řeholníci museli dle zákonodárce spadat pod osoby, „*při nichž podle obecných zkušeností není vyloučeno, že by se v případě, kdy jejich součinnost bude nutná, řídily především vlastními zájmy*“.

Institut závěti s úlevami střední občanský zákoník neznal, čímž se odlišil od svého předchůdce, stejně tak jako i od římského práva. Neexistovaly tedy žádné odchylky ve svědecké způsobilosti z tohoto důvodu.

Mnohem výraznější změny přinesl občanský zákoník č. 40/1964 Sb., který jelikož nepočítal s porízením závěti jinak, než vlastnoručně, nebo ve formě notářského zápisu¹⁴⁹, nebyla v něm o testamentárních svědcích ani zmínka. Z tohoto důvodu je potřeba nahlédnout do tehdejšího notářského řádu.

Dané problematiky se částečně dotýká § 93, který požaduje dvou svědků při sepsání zápisu s někým, kdo nemůže číst nebo psát. V jiných případech zákon ponechává státnímu notáři prostor k uvážení a dává mu možnost přibrat svědky úkonu i v jiných případech, pokládá-li to za účelné.¹⁵⁰

Případnými svědky nemohli být nezletilí, dále ti, kdo pro svůj tělesný nebo duševní stav nebyli schopni vydat svědectví, nebo ti, kdo nemohli číst anebo psát. Dále jimi nemohli být osoby blízké účastníkům, dále ti, kdo byli na věci zúčastnění, a pracovníci státního notářství, které zápis sepisoval.¹⁵¹

Úprava osoby blízké se opět nalézala v tehdejšího občanském zákoníku, konkrétně v § 116. Zde opět došlo ke změně s ohledem na úpravu zavedenou středním občanským zákoníkem a za osobou blízkou se stanovil příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládaly za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.¹⁵² Ve své podstatě se tedy jednalo o úpravu velmi podobnou té dnešní, kterou lze najít v OZ.

Na základě § 96 notářského řádu pak dochází k další mírné odchylce. Neznal-li totiž svědek úkonu jazyk, ve kterém se zápis sepisoval, přibral se tlumočník a tato neznalost tak nebyla svědeckou překážkou.¹⁵³ Znalost jazyka byla přitom v ostatních zkoumaných právních pramenech požadovaným předpokladem, který právní řády neumožňovaly nahradit za pomocí služeb třetí osoby, tlumočníka.

¹⁴⁹ § 476 odst. 1 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 87/1991 Sb., účinný ke dni 31. prosince 1991.

¹⁵⁰ § 93 zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím, ve znění zákona č. 264/1992 Sb., účinný ke dni 31. prosince 1992.

¹⁵¹ § 94 zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím, ve znění zákona č. 264/1992 Sb., účinný ke dni 31. prosince 1992.

¹⁵² § 116 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 87/1991 Sb., účinný ke dni 31. prosince 1991.

¹⁵³ § 96 zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím, ve znění zákona č. 264/1992 Sb., účinný ke dni 31. prosince 1992.

Významné změny přinesla až osnova novely občanského zákoníku č. 509/1991 Sb., která krom opuštění socialistických tendencí znovu zavedla i jinou možnost pořízení závěti, než vlastnoruční nebo notářskou. Jednalo se o pořízení v jiné písemné formě za účasti svědků.¹⁵⁴ Přibyla mimo jiné i ustanovení 476a až 476f, ke kterým osnova novely uvádí: „*Nová ustanovení upravují podmínky jednotlivých druhů závěti. Tato nová úprava byla zejména nezbytná vzhledem k tomu, že se napříště počítá i s další formou závěti, která není vlastnoručně psána.*“¹⁵⁵

První důležitou zmínku představoval § 476b, který udával nutný počet dvou svědků, kteří se na listinu obsahující závěť museli podepsat.¹⁵⁶ Jejich náležitosti však vymezil § 476e: „*Svědky mohou být pouze osoby, které jsou způsobilé k právním úkonům. Svědky nemohou být osoby nevidomé, neslyšící, němé, ty, které neznají jazyk, ve kterém se projev vůle činí, a osoby, které mají podle závěti dědit.*“¹⁵⁷

Můžeme tedy vysledovat opětovnou podmínku znalosti jazyka, ve kterém se projev vůle činil. Nutno upozornit, že co je psáno výše o odchylce plynoucí z notářského řádu, kdy této znalosti není třeba, to také stále platilo. Jelikož notářský řád nedoznal v této oblasti změn, obě možnosti pořízení závěti tak existovaly vedle sebe, s těmito odlišnými nároky na svědky.

Zachována byla i zásada nemožnosti svědčit ve vlastní věci, stejně tak jako i *impedimenta* spočívající v nevidomosti, ztrátě sluchu a hlasu. Způsobilost k právním úkonům je dle komentářové literatury třeba vykládat tak, „*že tyto osoby musejí být v době, kdy funkci svědka vykonávají, plně způsobilé k právním úkonům*“¹⁵⁸. Ta vznikala v plném rozsahu zletilostí, které se nabývalo dovršením osmnáctého roku.¹⁵⁹

Osoby blízké již občanský zákoník explicitně zmiňuje v paragrafu následujícím spolu se zákonným a závětí povolaným dědicem.¹⁶⁰ Toto ustanovení bylo literaturou vykládáno tak, že se jednalo o jakékoliv osoby, „*které byly ustanoveny za dědice jakoukoli zůstavitelem pořízenou závětí a osoby které přicházejí v úvahu jako dědici zůstavitele ze zákona v kterékoli dědické skupině*“.¹⁶¹ Zdálo by se, že výčet svědecky nezpůsobilých osob se tedy notně rozroste o osoby uvedené v jednotlivých dědických třídách.¹⁶² Do těch však krom osob blízkých spadali jen ti, kteří žili se zůstavitelem

¹⁵⁴ § 476 odst. 1 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

¹⁵⁵ Vládní návrh zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník. [online]. <http://psp.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm

¹⁵⁶ § 476b odst. 1 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

¹⁵⁷ § 476e odst. 1 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

¹⁵⁸ FIALA, Roman, MIKEŠ, Jiří. § 476f. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník I, II*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008, s. 1299.

¹⁵⁹ § 8 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

¹⁶⁰ § 476f zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 509/1991 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

¹⁶¹ FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 1299.

¹⁶² Viz § 473 až 475a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinný ke dni 31. prosince 2013.

nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.

Poslední překážku svědecké způsobilosti dovodila judikatura, a to tehdy, když dědila právnická osoba. V takovém případě „*jsou nezpůsobilými svědky závěti fyzické osoby, které činí (mohou činit) za tuto právnickou osobu právní úkony, jakož i fyzické osoby, které jsou společníky, členy nebo zaměstnanci této právnické osoby nebo které k ní mají jiný obdobný vztah, jestliže by důvodně pocítovaly újmu, kterou by utrpěla právnická osoba povolána za zůstavitelova dědice, jako újmu vlastní*“.¹⁶³

Úprava testamentárních svědků tedy na první pohled prošla za socialismu znatelnými změnami. Vyloučení jejich úpravy z občanského zákoníku by se mohlo zdát jako razantní krok, je si však třeba uvědomit, že skrze ustanovení notářského řádu na ně byly kladeny téměř totožné podmínky. Snad nejvýznamnější rozdíl spočíval v možnosti využití služeb tlumočnicka. Za hodno upozornění považuji i to, že dle úpravy notářského řádu nebyla překážkou případná němost svědka.

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. března 2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001.

5 Kanonická úprava

Církev měla v dějinách na území našeho současného státu veliký vliv. Mimo jiné je toho důkazem i skutečnost, že až do účinnosti zákona ze dne 25. května 1868, čís. 47 ř. z., bylo dle občanského zákoníku (OZO) možno uzavřít manželství pouze před orgánem státem uznané církve. Jinými slovy neexistovala možnost uzavřít tzv. civilní manželství. Od roku 1868 byl civilní sňatek zaveden jen jako jakási vedlejší forma pro případ, že by církev odmítla sňatek celebrat z důvodů v OZO neuvedených (viz kapitola 3.1.) Tento stav však byl mezi evropskými státy naprosto výjimečný, jelikož tyto uznávaly manželství uzavřené jediné civilní formou.

Tímto zákonem bylo nově zavedeno civilní manželství pro případ, že duchovní státem uznané církve odmítl snoubence oddat z důvodů jiných, než které spadaly pod důvody uvedené v OZO. Jiný zákon pak v roce 1870 zavedl civilní sňatek i pro osoby nespádající do žádné státem uznané církve.¹⁶⁴

Základní oporou je úprava v Kodexu kánonického práva z roku 1983 (CIC)¹⁶⁵, kde je však požadavek na svědky pojat relativně vágně. Dle § 1 kánonu 1108 CIC „*jsou platná pouze ta manželství, která se uzavírají před oddávajícím místním ordinářem nebo farářem anebo před knězem nebo jáhnem od některého z nich pověřeným a před dvěma svědky, podle norem vyjádřených v následujících kánonech a při zachování výjimek podle kán. 144, 1112, § 1, 1116 a 1127, § 2–3*“.¹⁶⁶

Konkrétnější náležitosti svědků CIC dále nestanovuje. Svědkové v církevním svatebním obřadu však hrají důležitou roli v případech, kdy není možná přítomnost zákonného oddávajícího na obřadu. Dle § 1 kánonu 1116 CIC v případech, kdy kvůli nebezpečí smrti nebo pro jiný déletrvající důvod (alespoň 1 měsíc) nemůže být přítomen zákonný oddávající, může se manželství uzavřít za pouhé přítomnosti svědků. Výše uvedený výjimečný způsob uzavření manželství je však dle § 2 kánonu 1116 CIC možný pouze v případě, kdy není dosažitelný ani jiný kněz nebo jáhen. Pokud je možné si takového kněze či jáhna opatřit, musí být přítomen obřadu společně se svědky.¹⁶⁷

Je tedy třeba opět nahlédnout do výkladu literatury. První prezentovaný názor tvrdí, že s ohledem na účel svědků zajistit právní prokazatelnost uzavření manželství je třeba trvat na jejich schopnosti vnímat, pochopit a následně dosvědčit konání samotného obřadu. Takový svědek nemusí být ani *testes rogati*, nýbrž postačí samotná jeho přítomnost.¹⁶⁸ S tím v zásadě souhlasí, ale i

¹⁶⁴ SEDLÁČEK, J. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 594.

¹⁶⁵ Codex Iuris Canonici 1983.

¹⁶⁶ PROF. JUDR. THDR. MIROSLAV ZEDNÍČEK. *KODEX KANONICKÉHO PRÁVA - CODEX IURIS CANONICIL. P. 1983 Překlad do češtiny*. [online]. <http://www.pmr.op.cz>, [cit. 21. února 2019]. S. 159. Dostupné na http://pmr.op.cz/upload/varia/KODEX_KANONICKEHO_PRAVA_1983.pdf.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 160. Dostupné na http://pmr.op.cz/upload/varia/KODEX_KANONICKEHO_PRAVA_1983.pdf.

¹⁶⁸ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 130.

trochu konkrétněji objasňuje např. František Polášek. Svědkové musí být schopni dosvědčit úkon, přičemž je nerozhodné, jedná-li se o ženu, či muže, pokřtěné, či nikoliv. Za svědka nelze vzít dítě „nemající ještě užívání rozumu“, nesvéprávné, nepřítomné a ty, kdož utrpěli současně ztrátu zraku a sluchu. Svědek se také musí podepsat do matriky.¹⁶⁹ Polášek pak jako vhodné (nikoliv nutné) svědky uvádí „*osoby dospělé, mravně zachovalé a s kladným vztahem k náboženství*“.¹⁷⁰ Vodítko k určení daných náležitostí tedy církevní úprava neposkytuje o nic víc, než úprava světská.

¹⁶⁹ POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: Česká katolická charita, 1990, s. 60.

¹⁷⁰ POLÁŠEK: *Církevní manželství podle...*, s. 60–61.

6 Současná úprava

6.1 Sňateční svědek

Ačkoliv si oblast rodinného práva zachovává nejvýraznější kontinuitu s právní úpravou předcházející¹⁷¹, kdy mimo jiné recipoval předchozí úpravy rodinného práva kdysi platné na našem území, nový občanský zákoník s sebou přinesl v této oblasti i řadu změn. Už při svých prvopočátcích vzniku v roce 2000 však žádným způsobem neupravoval institut svědků při vzniku manželství.¹⁷²

Návrh občanského zákoníku z roku 2005 v § 529 k institutu svědka uvádí totéž jako § 3 ZoR: „*Manželství vzniká svobodným a plným soublasným projevem vůle muže a ženy (dále jen „snoubenci“), že spolu vstupují do manželství. Projev vůle o vstupu do manželství činí snoubenci osobně před orgánem veřejné moci příslušným podle zvláštního zákona k provedení sňatečného obřadu (dále jen „orgán veřejné moci příslušný k provedení sňatečného obřadu“), v přítomnosti dvou svědků a matrikáře. Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní.*“¹⁷³ Nedošlo k žádné bližší specifikaci vlastností svědků.

Podrobnosti nepřináší ani žádný z pozdějších návrhů (2007, 2009, leden a duben 2011).¹⁷⁴ Nic nám o vlastnostech svědků nesdělují ani důvodové zprávy k návrhům občanského zákoníku (2007, 2009, leden a duben 2011)¹⁷⁵

Současné znění občanského zákoníku upravuje institut svědka v § 656 odst. 2. Neupravuje žádným způsobem jeho vlastnosti, a to ani po žádné z přijatých novelizací. Jelikož nám žádné informace o vlastnostech svědků neposkytují ani jiné zákonné nebo podzákonné předpisy, musíme se zaměřit, jak se na daný institut dívá komentářová literatura.

¹⁷¹ HORÁK, Ondřej a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky*. Praha: Nakladatelství Leges, 2017, s. 22.

¹⁷² věcný záměr k OZ z roku 2000 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/vecny_zamer_OZ_2000.pdf.

¹⁷³ důvodová zpráva k OZ z roku 2005 (konsolidovaná verze) [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf.

¹⁷⁴ Srov. důvodová zpráva k OZ z roku 2007 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf

návrh OZ z roku 2009 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_duben_2009.pdf

návrh OZ z ledna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_leden_2011.pdf

návrh OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Navrh_zakona_s_obsahem_11042011.pdf.

¹⁷⁵ důvodová zpráva k OZ z roku 2007 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf

důvodová zpráva k OZ z roku 2009 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova_zprava_duben_2009.pdf

důvodová zpráva k OZ z ledna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf

důvodová zpráva k OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf.

První názor prezentuje Michaela Zuklínová, a tedy mezeru v právní úpravě vyplní analogickou aplikací § 39 odst. 2 OZ. Svědky nemohou být osoby nevidomé, neslyšící, němé nebo neznalé jazyka, v němž je prohlášení obsaženo. Musí být schopní se podepsat a být schopní potvrdit uzavření manželství.¹⁷⁶

Rozdílně se k tomuto názoru staví Milana Hrušáková a Zdeňka Králíčková. Uvádějí, v souladu se svým předchozím komentářem k ZoR že: „je třeba vyžadovat, aby svědek byl schopen vnímat, co se před ním děje. Jestliže § 39 MatrZ vyžaduje v případě snoubence, který nemluví nebo nerozumí česky, přítomnost tlumočnicka, pomocí analogie by měl být tento požadavek vztažen i na takového svědka. Rovněž per analogiam je třeba vyžadovat, aby svědkové byli zletilí, resp. plně svéprávní.“¹⁷⁷

Odmítavě se k názoru Zuklínové staví i Renáta Šínová. Dle ní prezentovaného názoru svědek musí být schopen vnímat podstatu jednání, jehož průběh dosvědčuje (může jím být tedy i svědek hluchý, či neznalý jazyka českého). Co se věku týče, na svědka by měly být stejné požadavky věku jako u snoubenců. Svědkem nemůže být osoba s nedostatkem svéprávnosti (osoba s omezenou svéprávností nebo osoba s nedostatečným věkem, mladší 18 let).¹⁷⁸

Pro srovnání s historickou úpravou, k argumentu, že sňateční svědek by měl splňovat stejné kvality z hlediska věku jako snoubenci sami, považují za zajímavou úpravu v OZO, § 48, ze kterého plynulo, že manželství nemohli uzavřít nedospělci. Ve spojení s § 21 OZO to znamenalo, že manželství bylo možno uzavřít již od 14ti let. Osnova československého zákona přísněji požadovala dosažení 16ti let u muže, popřípadě 18ti let, jednalo-li se o ženu.¹⁷⁹

První prezentovanou možnost, a tedy aplikaci § 39 odst. 2 OZ, nepovažují za zcela vhodnou, a to z důvodu uvedeného již v kapitole „úvod do problematiky“. S ohledem na užití odkazu v § 563 odst. 2¹⁸⁰ mám za to, že kdyby bylo záměrem zákonodárce podmínit sňatečního svědka podmínkou kvality stejně tak, jako učinil i jinde v zákoně, zcela jistě by zvolil stejný postup.

Souhlasím, že sňateční svědek by měl být schopen vnímat podstatu jednání, které dosvědčuje, nehledě na to, je-li popřípadě němý, hluchý, či neznalý jazyka, v kterém se jednání koná. Již se však neztotožňuji s názorem, že je na něj třeba klást stejné požadavky jako na snoubence z hlediska věku a svéprávnosti. Sám svědek se přeci nikterak nezavazuje a ani se nemusí rozhodovat o žádné závažné otázce. Jeho účast na celém obřadu pro něj nemá ani žádné

¹⁷⁶ ZUKLÍNŮVÁ, Michaela. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 5–7.

¹⁷⁷ HRUŠÁKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 8.

¹⁷⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip (ed), TĚGL, Petr (ed). *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655–793*. Praha: Leges, 2016, s. 10.

¹⁷⁹ SEDLÁČEK, J. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář ... 1*, s. 380.

¹⁸⁰ Stejnou cestu ostatně zákonodárce volil i v § 1395 odst. 3 a v § 116 odst. 2 v návrhu OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Navrh_zakona_s_obsahem_11042011.pdf.

přímé právní následky, které by jej mohly v budoucnu nějak zvlášť ovlivnit. A bude-li schopen pochopit podstatu celého jednání kolem sebe, nevidím důvod, proč by (na rozdíl od snoubenců) nemohl být nezletilý, nebo třeba i omezený na svéprávnosti. OZ například umožňuje již dítěti staršímu patnácti let, aby rozhodovalo o svém příjmení.¹⁸¹ Takové jednání má mnohem větší dopady do sféry jedince, a přesto na něj zákon neklade tak vysoké nároky, jako někteří autoři komentářové literatury kladou na sňateční svědky.

Lze tedy shrnout, že informace o bližších vlastnostech sňatečných svědků poskytuje jenom komentářová literatura, která však postrádá bližší odůvodnění svých závěrů. Legislativa zcela mlčí a je tedy na budoucích zákonodárcích, aby tuto specifikaci upravili v některém zákoně nebo alespoň v podzákoně normě.

¹⁸¹ § 863 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

6.2 Testamentární svědek

U testamentárních svědků je již zákonná úprava podrobnější a určitější. Pro účely této práce je přínosná zmínka u § 1539 odst. 1, která uvádí, že „*svědek se podepíše na listinu obsahující závět*“.¹⁸² Víme tedy, že svědek se musí být schopen podepsat. Důležitější je však v § 1539 odstavec druhý. „*Svědkem nemůže být osoba nesvéprávná, nebo osoba, která není znalá jazyka, nebo způsobu dorozumívání, v němž se projev vůle činí.*“¹⁸³

Požadavek znalosti jazyka, nebo způsobu dorozumívání by mohl být mylně interpretován jako znalost jazyka, v kterém je učiněna závět. V důvodové zprávě k OZ však stojí: „*Svědci musí prohlášení podepsat a být s to potvrdit schopnost prohlášeního jednat, stejně jako i povahu jeho jednání.*“¹⁸⁴

Toto ustanovení vychází z konceptu § 431 vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937, dle kterého mimo jiné „*svědky posledního pořizení nemohou býti... osoby neznalé jazyka, v kterém se činí projevy, jež se mají státi před svědky*“.¹⁸⁵ K tomu je dále uvedeno, že „*jazyková znalost se žádá, jen co se týká projevů zůstavitelových, jež mají býti učiněny vůči svědkům, např. při allografu jen co do prohlášení že listina obsahuje vůli zůstavitelovu*“.¹⁸⁶ Lze tedy usoudit, že požadavek znalosti jazyka, nebo způsobu dorozumívání ve smyslu § 1539 odst. 2 OZ je míněn v tomto restriktivním smyslu.

Původní § 431 v návrhu z roku 1937 jako svědky vylučoval ještě i osoby mladší osmnácti let, nepřičetné, slepé, hluché a němé.¹⁸⁷ Takové ustanovení již OZ nepřevzal, leč v důvodové zprávě je uvedeno, že svědkem může být jen osoba, která „*není nevidomá, neslyšící, nemá...*“¹⁸⁸ Patrně se jedná jen o chybu v důvodové zprávě, která byla zčásti převzata z návrhu OZ z dubna 2011, ve kterém byly tyto osoby jako svědci vyloučeny.¹⁸⁹ Literatura k této překážce pak uvádí:

¹⁸² § 1539 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸³ § 1539 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (konsolidovaná verze) [online]. Obcanskýzákoník.justice.cz, 3. února 2012, s. 383 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-OZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. Digi.law.muni.cz, s. 85 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/7036/Obcanske_pravo_od_1919_0015-1937-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁸⁶ Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. Digi.law.muni.cz, s. 290 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/7036/Obcanske_pravo_od_1919_0015-1937-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁸⁷ Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. Digi.law.muni.cz, s. 431 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/7036/Obcanske_pravo_od_1919_0015-1937-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (konsolidovaná verze) [online]. Obcanskýzákoník.justice.cz, 3. února 2012, s. 382-383 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-OZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁸⁹ Návrh OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, 1. února 2017, s. 279 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Navrh_zakona_s_obsahem_11042011.pdf.

„Z povahy zdravotního postižení těchto osob však zpravidla bude vyplývat jejich nemožnost působit jako svědek závěti, nebudou-li moci projev vůle zůstavitele a jeho obsah vnímat nebo se s pořizovatelem dorozumět.“¹⁹⁰

Důvodová zpráva pak uvádí, že „svědkem může být jen osoba, která na prohlášení a jeho obsahu nemá zájem...“¹⁹¹ Takové ustanovení bylo naposledy v návrhu zákona z roku 2007, ve kterém v § 1329 odst. 1 byly vlastnosti svědků upraveny odkazem na § 49 odst. 3, který spadal pod úpravu předběžného prohlášení.¹⁹² Tento závěr ostatně přejímá i komentářová literatura.¹⁹³

Nezpůsobilým svědkem je dle OZ i sám dědic nebo odkazovník, stejně tak jako osoba dědici nebo odkazovníkovi blízká¹⁹⁴, či dědicův nebo odkazovníkův zaměstnanec.¹⁹⁵ Toto ustanovení de facto kopíruje § 432 návrhu z roku 1937, který jen jinými slovy hovoří o témže, včetně možnosti tento zákaz obejít za přítomnosti tří svědků, namísto svědků dvou.¹⁹⁶

Nejvyšší soud také dovodil, že je-li mezi dědici právnická osoba, bude nezpůsobilým svědkem též fyzická osoba, která za ni může činit právní úkony, nebo je jejím společníkem, členem, zaměstnancem, nebo pokud k ní má jiný obdobný vztah, „jestliže by důvodně pocíťovala újmu, kterou by utrpěla právnická osoba povoláná za zůstavitelova dědice, jako újmu vlastní“.¹⁹⁷

Závět' lze pořizovat i tzv. s úlevami. Jedná se o situace, kdy zůstavitel z různých vnějších příčin nemá možnost vyhovět běžným formalitám kladeným zákonem, a přesto by rád pořídil poslední vůli. Zákon pak v konkrétních situacích ukládá mírnější formality, kterým je třeba pro platné pořízení poslední vůle vyhovět. Mezi nimi je pak možno najít i změny ohledně svědků. Nejčastěji se jedná pouze o úpravu počtu těchto svědků, popřípadě je dovoleno, aby nebyli přítomni současně. Pro účely této diplomové práce bude pozornost věnována jen změnám v nárocích na vlastnosti svědků.

Tyto změny odráží § 1548 odst. 1: „Při pořizování závěti s úlevami mohou být svědky i osoby, které dosáhly patnáctého roku věku, a osoby, které byly ve svéprávnosti omezeny, pokud jsou způsobilé věrohodně popsat skutečnosti významné pro platnost závěti.“¹⁹⁸ Zákon tedy výjimečně dovoluje i svědky nezletilé, dosáhli-li alespoň patnácti let. Vládní návrh byl však v této oblasti ještě benevolentnější, kdy při

¹⁹⁰ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. § 1541 [Další osoby svědecky nezpůsobilé]. In FIALA, Roman (ed), DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 193.

¹⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (konsolidovaná verze) [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, s. 382 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-OZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁹² Návrh OZ z roku 2007 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, s. 517 [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf.

¹⁹³ FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 193.

¹⁹⁴ K pojmu osoby blízké viz § 22 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁵ § 1540 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁶ Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. <https://digi.law.muni.cz>, s. 85. [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/7036/Obcanske_pravo_od_1919_0015-1937-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. března 2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001.

¹⁹⁸ § 1548 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

pořizování s úlevami v ustanovení § 435 a § 438 dovoloval za svědky osoby, které dosáhly alespoň roku čtrnáctého.¹⁹⁹ Se stejnou věkovou hranicí čtrnácti let ostatně počítal také ještě i návrh OZ z dubna 2011.²⁰⁰ S ohledem na možnost nabytí plné svéprávnosti nejdříve v 16ti letech je zřejmé, že zákon počítá i s možností svědka nikoliv plně svéprávného.

Komentářová literatura dále v souladu s judikaturou²⁰¹ uvádí, že si svědek „*závěti musí být funkcí svědka pověřen, že si musí být vědom toho, že jde o pořizování závěti, nemusí však znát její obsah a nemusí být účasten jejího sepsání. Svědkem závěti není ten, kdo byl tomuto právnímu jednání přítomen pouze náhodně.*“²⁰²

Speciálně je třeba zmínit k závěti pořizované veřejnou listinou i nároky na svědky plynoucí z NotŘ. „*Svědky totožnosti a svědky úkonu nemohou být osoby, které nejsou plně svéprávné, osoby nevidomé, neslyšící nebo němé a osoby, které nemohou číst nebo psát. Dále jimi nemohou být osoby blízké účastníkům a osoby, které mají zájem na právním jednání a jeho obsahu nebo se jich týká jinak, a pracovníci notáře, který notářský zápis sepsuje.*“²⁰³ Jsou tak navíc vyloučeny i osoby se zájmem na právním jednání – pořizování závěti.

Jak je vidět, úprava testamentárních svědků je vcelku podrobně rozebrána a ujasněna. Z uvedeného lze vysledovat přísné podmínky, které svědci musejí splňovat. Za hodno pozornosti pokládám zejména úpravu věku, kdy zákon (ač jen výjimečně) dovoluje svědka staršího patnácti let, přičemž se uvažovalo dokonce i o hranici nižší. V porovnání s podstatou a důležitostí svědků sňatečních si myslím, že je k zamyšlení, je-li u sňatečních opravdu nutno trvat na podmínce zletilosti, popřípadě plné svéprávnosti.

¹⁹⁹ Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. <https://digi.law.muni.cz>, s. 86. [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/7036/Obcanske_pravo_od_1919_0015-1937-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

²⁰⁰ Návrh OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, s. 281 [cit. 21. února 2019] Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Navrh_zakona_s_obsahem_11042011.pdf.

²⁰¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 1997, sp. zn. 2 Cdon 988/96.

²⁰² FIALA: *Občanský zákoník*..., s. 193.

²⁰³ § 66 zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Závěr

Cílem této práce bylo na základě srovnání vývoje sňatečního a testamentárního svědka od římského práva po dnešní úpravu dojít k závěru, jaké náležitosti by sňateční svědek měl splňovat, respektive na jakých minimálních náležitostech těchto svědků je třeba trvat.

V rámci kapitoly o římském právu jsem dospěl k závěru, že svědek tehdy nebyl obligatorní součástí svatebního obřadu, resp. uzavření manželství. Podmínka jeho přítomnosti byla odvislá od formy způsobu přechodu manželské moci nad ženou, a proto nebyl potřeba svědek buďto žádný, nebo se žádali římsští občané, kteří netrpěli infamií, byli starší 12 (ženy), popřípadě 14 (muži) let, a byli schopni vnímat a pochopit dané jednání – tudíž nikoliv osoby šílené, hluché nebo němé. Na testamentární svědky bylo kladeno nároků mnohem více a římské právo jejich úpravu velmi podrobně řešilo

Zatímco zákonná úprava v OZO se náležitostí sňatečního svědka zcela vyhnula, tehdejší odborná veřejnost si byla nedostatku vědoma a danou otázkou se zabývala. Tehdejším převládajícím názorem bylo, že sňateční svědek musel být schopen sledovat a následně potvrdit konání obřadu, z čehož byla dovozena překážka pro slepé a hluché. Neshody panovaly ohledně toho, zda musí být svědek *testes rogati* (vědomě na sebe vzít roli svědka) či nikoliv. Ohledně věku pak literatura zmiňovala svéprávnost, které se tehdy dalo na základě soudního rozhodnutí dovršit nejdříve ve věku 18 let, běžně však až ve věku 24 (21) let. V kontrastu s takto uváděnými věkovými hranicemi pak byla úprava na území slovenském a osnova československého zákona z roku 1931, které obě udávaly hranici 16 let.

Naproti tomu svědek testamentární byl v OZO podrobně rozebrán a jeho úprava prošla několika změnami. Oproti sňatečnímu svědku postačoval věk 18 let, popřípadě 20, jednalo-li se o notářské pořízení, či 14 let v případě pořízení s úlevami. Zatímco sňatečním svědkem nemohly být osoby slepé a hluché, testamentární svědek nemohl být navíc ani němý. I testamentární svědek musel být schopen sledovat a následně dosvědčit daný úkon, ale nutnost, aby tento svědek byl *testes rogati*, nebyla zpochybňována.

V 2. polovině 20. století byly náležitosti svědka alespoň částečně upraveny třemi časově navazujícími podzákonnými předpisy, a to vyhláškami k tehdejšímu zákonu o matrikách, který pro sňatečního svědka stanovil nutnou zletilost (18 let). Objevuje se názor, že svědek ztratil na svém významu a je spíše formální náležitostí. Tento názor byl však odmítán a na sňatečního svědka byly kladeny další dosti vysoké nároky v podobě plně svéprávných jedinců bez jakéhokoliv omezení vnímání vnějšího světa, a to včetně nevolností. Takový pohled byl vlastně

velmi podobný náhledu na svědka testamentárního, který taktéž nesměl být nesvéprávný, mladší 18ti let, slepý, hluchý, nebo němý.

Při zkoumání církevní úpravy jsem zjistil, že ani ta přímo neudává žádné kvality, kterých by svědek musel dosahovat. Literatura však dovozuje nutnost schopnosti vnímat a následně potvrdit konání obřadu. V té souvislosti je pak překážkou současná ztráta zraku a sluchu. Nebrání se však ani tomu, aby svědkem bylo dítě, bude-li splňovat ostatní podmínky. Svědek nemusí být ani *testes rogati*. Lze tedy říci, že církevní úprava klade na sňatečního svědka nároky nejmírnější.

Naproti tomu názory většiny komentářové literatury k OZ se bez konkrétnějšího odůvodnění stále drží výkladu, který převládal v období socialismu, a kdy minimálně požadovaný věk svědků byl stanoven podzákonným předpisem. Zdá se, že ačkoliv tento předpis již přes 19 let není účinný, současná právní veřejnost stále dochází k závěrům potřebné zletilosti a plné svéprávnosti. Naskytá se otázka, zda již aplikací hranice zletilosti nevznikl za tuto dobu právní obyčej (ovšem s vědomím problematičnosti tohoto pramene práva.)

Za zmínku určitě stojí i krátké srovnání s právními řády okolních států, které se v posledním století vyvíjely bez výraznějších zlomů, zatímco naše prostředí bylo ideologicky ovlivněno a právně směřováno směrem opačným, než kterým se upínalo dříve, a ke kterému se snaží vrátit dnes. V rakouském zákoně o osobním stavu se uvádí, že svatební obřad může být proveden se dvěma, s jedním, či dokonce bez jediného svědka.²⁰⁴ Obdobné ustanovení obsahuje i německá právní úprava²⁰⁵, přičemž ani jeden z těchto zákonů bližší nároky na svědky neklade. Lze tedy vysledovat postupné uvolňování nároků na sňateční svědky, kdy rakouské i německé právo došlo k závěru, že sňateční svědek není natolik důležitý. Podrobnějším komparativním rozbořením bych se rád dále zabýval v případné rigorózní práci.

S ohledem na obecný účel svědka – dosvědčit úkon – mám za to, že sňateční svědek musí být rozumově natolik vyspělý, aby dokázal pochopit význam a účel daného jednání. Nemyslím si však, že by bylo třeba vyloučit jako svědky osoby slepé, či hluché. V případě osob hluchých i slepých současně by však již mohlo dojít ke komplikacím, a proto bych takové osoby jako svědky nedoporučoval. Svědek by také neměl být pod vlivem omamných látek natolik, aby nebyl schopen řádně vnímat a následně dosvědčit průběh obřadu.

Pokud bude svědek schopen vnímat a následně dosvědčit průběh obřadu, nevidím ani důvod, proč by se nemohlo jednat o osobu omezenou na svéprávnosti. Kupříkladu osoba s chorobnou závislostí na hraní hazardních her, a z tohoto důvodu částečně omezena na svéprávnosti v oblasti nakládání s jejím majetkem, může být pro účely funkce sňatečního svědka osobou vhodnou.

²⁰⁴ § 18 odst. 2 Personenstandsgesetz 2013, BGBl. I Nr. 16/2013, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁵ § 1312 Ehegesetz, RGBL. I S. 807/1938, ve znění pozdějších předpisů.

Při požadavku znalosti úřední řeči se kloním k názoru, že tento nedostatek lze zhojit za pomoci tlumočníka. Za nutné pak považuji, aby se byl svědek schopen podepsat, jelikož jeho podpis je vyžadován, a nelze jej nahradit podpisem jiné osoby.

Jako svědek nepřípustný by byl z logiky věci jeden ze snoubenců, nikoliv však již jím osoba blízká, či příbuzná. Právě i s přihlédnutím k tomu, že funkce svědka je do jisté míry funkcí čestnou a že spousta svateb se dnes koná pouze za přítomnosti několika členů rodiny, bude příbuzenský poměr svědka k jednomu ze snoubenců častým jevem. Snad bez nutnosti dalšího rozvádění mám za to, že ani pohlaví svědka, či jeho případné náboženské vyznání nehraje roli.

K odpovědi na dotaz, zda by sňateční svědek měl být *testes rogati*, či nikoliv, se domnívám, že by jím být měl. Pokud by se změnila právní úprava a sňateční svědek se stal u obřadu pouze fakultativní náležitostí, můžeme začít uvažovat o odpadnutí i této podmínky.

Co se věku týče, myslím si, že vyžadování zletilosti je u sňatečních svědků dnes již zbytečné. Úkolem svědka by mělo být pozorovat a dosvědčit průběh obřadu. A na tuto jeho schopnost nemá vliv ani tak jeho věk, jako spíše jeho rozumová vyspělost. Nevidím důvod, proč by svědek nemohl mít 15 let. Vždyť například již od 15 let může osoba rozhodovat o svém osobním jméně a příjmení. Na druhou stranu by se mohlo zdát jako vhodné požadovaný věk pevně stanovit, aby se předešlo možným komplikacím. Jako vhodné bych pak označil hranici mezi 12–15 lety věku.

Použité zdroje

Právní předpisy

Digesta. Dostupné na <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Corpus/digest.htm>.

Codex Iustinianus. Dostupné na <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Corpus/codjust.htm>.

Iustiniánské InSTITUTE. Dostupné na <http://www.thelatinlibrary.com/justinian.html>.

Ehegesetz, RGBL. I S. 807/1938, ve znění pozdějších předpisů.

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, účinný ke dni 31. prosince 1965.

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, JGS Nr. 946/1811, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 320/1919 Sb. z. a. n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství, účinný ke dni 31. prosince 1949.

Zákonný článek č. XXXI/1884 Sb., o právu manželském, účinný ke dni 7. června 1924.

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, účinný ke dni 31. března 1964.

Zákon č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních, účinný ke dni 31. března 1964.

Zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách, ve znění zákona č. 301/2000 Sb., účinný ke dni 30. června 2001.

Vyhláška č. 1225/1949, kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, účinná ke dni 30. září 1959.

Zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinný ke dni 31. března 1964.

Vyhláška č. 182/1959 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, účinná ke dni 30. června 1977.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, účinný ke dni 31. prosince 2013.

Zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím, účinný ke dni 31. prosince 1992.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný ke dni 31. prosince 2013.

Zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, účinný ke dni 31. prosince 2013.

Vyhláška č. 22/1977 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách, účinná ke dni 30. června 2001.

Codex Iuris Canonici 1983.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Personenstandsgesetz 2013, BGBl. I Nr. 16/2013, ve znění pozdějších předpisů.

Monografie a učebnice

BALÍK, Stanislav, BALÍK, Stanislav ml. *Rukověť ke dějinám římského práva a jeho institucí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 221 s.

BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Praha: Nakladatelství Panorama, 1981. 512 s.

BLAHO, Peter, REBRO, Karol. *Římské právo*. 4. vydání. Plzeň: Nakladatel Wolters Kluwer (Iura edition), 2010. 522 s.

BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. Přeložil VÁŽNÝ, Jan. 9. vydání. Brno: ČSL. akad. spol. Právník, 1932. 745 s.

DOSTALÍK, Petr (ed). *Digesta Iustiniani*. Olomouc: Nugis Finem Publishing, 2018. 887 s.

GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Přeložil KINCL, Jaromír. 2. vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1999. 276 s.

HADERKA, Jiří. *Uzavírání manželství z hlediska právního*. Praha: Academia, 1977. 376 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

HORÁK, Ondřej a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy. Vybrané otázky*. Praha: Nakladatelství Leges, 2017. 160 s.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s.

KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962. 279 s.

KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva III*. Praha: Orbis, 1954. 185 s.

KRČMÁŘ, Jan. *Právo rodinné*. Praha: Všehrd, 1920. 95 s.

KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. IV. Právo rodinné*. 3. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1936. 153 s.

KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. V. Právo dědické*. 3. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1937. 158 s.

NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006. 215 s.

OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí: Díl 24, Starožitné-Šyl*. Praha: J. Otto, 1890. 901 s.

POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: Česká katolická charita, 1990. 108 s.

REBRO, Karol. *Římské právo súkromné*. Bratislava: Vydavateľství Obzor, 1980. 278 s.

SHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky. Kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: KEY Publishing s. r. o., 2012. 1019 s.

SALÁK, Pavel. *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 356 s.

SEDLÁČEK, Jaromír. *Rodinné právo*. Brno: Československý akademický spolek Právník, 1934. 221 s.

SKŘEJPEK, Michal. *Justiniánské instituce*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010. 412 s.

SKŘEJPEK, Michal. *Prameny římského práva*. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2004. 376 s.

SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 350 s.

VANČURA, Josef. *Úvod do studia soukromého práva římského. Díl I*. Praha: Knihkárna Typus na Smíchově, 1923. 569 s.

Komentáře

ANDRLÍK, Jan a kol. *Komentář ke zákonu o právu rodinném*. 3. vydání. Praha: Orbis, 1954. 567 s.

FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. 648 s.

HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011. 456 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 586 s.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IV, § 655–793*. Praha: Leges, 2016. 2009 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář ke československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 1, (§§ 1 až 284)*. Praha: V. Linhart, 1935. 1192 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář ke československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 3, (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936. 680 s.

ŠVESTKA, Jirí a kol. *Občanský zákoník I, II*. Praha: C. H. Beck, 2008. 2321 s.

ŠVESTKA, Jirí a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 752 s.

Články

BUBELOVÁ, Kamila. Význam svědecké výpovědi v procesním právu justiniánských Digest. In ŠIŠKOVÁ, Naděžda, TOMANČÁKOVÁ, Blanka (eds). *Aktuální otázky práva v době českého*

předsednictví v Radě EU. 2009. Dostupné na <http://ktp2.upol.cz/uploads/Files/MVSO%20Hodnoceni%20svedecke%20vypovedi.pdf>.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Sbližování a vzdalování slovenského a českého rodinného práv. *Právník*, 2005, roč. 146, č. 2, s. 157–182.

SKŘEJPEK, Michal. Pravidla, rčení, zásady a definice římského práva. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 7, s. 363 – 368.

THÖNDEL, Alexandr. Rodinné právo–římskoprávní regulae a jejich odraz v současném právu. *Právník*, 2009, roč. 148, č. 7 s. 724–751.

TUREČEK, Josef. Občanský sňatek. *Právník*, 1950, roč. 89, č. 2–3, s. 71–82.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Některé otázky vzniku manželství. *Acta Universitas Carolinae: Iuridica*, 1978, roč. 24, č. 3, s. 235–273.

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 1997, sp. zn. 2 Cdon 988/96.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. března 2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001.

Internetové stránky

GARNER, B. Black's law dictionary. 8. vydání. Minnesota: West a Thomson business, 2004. 689 s. Dostupné na <https://.thelawdictionary.org>.

WALKER, Robert. *Evolutionary History of Hunter-Gatherer Marriage Practices* [online]. journals.plos.org, 27. dubna 2011 [cit. 21. února 2019] Dostupné na <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0019066>.

ZEDNÍČEK, Miroslav. *Kodex kanonického práva – codex iuris canonici - L. P. 1983. Překlad do češtiny*. [online]. <http://www.pmr.op.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://pmr.op.cz/upload/varia/KODEX_KANONICKEHO_PRAVA_1983.pdf.

Zákona, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva [online]. <https://digi.law.muni.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/11517/Obcanske_pravo_od_1919_0023-1931-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník [online]. Digi.law.muni.cz, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/7036/Obcanske_pravo_od_1919_0015-1937-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník [online]. <http://psp.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_17.htm.

Vládní návrh zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník [online]. <http://psp.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm.

Věcný záměr k OZ z roku 2000 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/vecny_zamer_OZ_2000.pdf.

Důvodová zpráva k OZ z roku 2005 (konsolidovaná verze) [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf.

Důvodová zpráva k OZ z roku 2007 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_s_DZ_verze_2007.06.03.pdf.

Důvodová zpráva k OZ z roku 2009 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova_zprava_duben_2009_.pdf.

návrh OZ z roku 2009 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_duben_2009_.pdf.

Důvodová zpráva k OZ z ledna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf.

Návrh OZ z ledna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_leden_2011_.pdf.

Důvodová zpráva k OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf.

Návrh OZ z dubna 2011 [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Navrh_zakona_s_obsahem_11042011.pdf.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (konsolidovaná verze) [online]. [Obcanskyzakonik.justice.cz](http://obcanskyzakonik.justice.cz), 3. února 2012, [cit. 21. února 2019]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-OZ-konsolidovana-verze.pdf>.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá institutem svatebního svědka v jeho jednotlivých stupních vývoje, a to ve srovnání se svědkem testamentárním. Věnuje se zejména období římského práva, úpravě obsažené v obecném zákoníku občanském z roku 1811, meziválečným osnovám z let 1931 a 1937, jakož i úpravě tohoto institutu od roku 1950 až po východiska současné právní úpravy. Cílem práce je najít odpověď na otázku, jaké náležitosti by měl splňovat svatební svědek.

Abstract

Diploma thesis deals with the institute of a wedding witness at its individual stages of evolution in comparison to a witness of the last will. The thesis pays attention mainly to period of Roman law, legislation of General civil code, interwar drafts of 1931 and 1937 as well as to legislation of this institute since 1950 to current solutions. Aim of the thesis lies in finding an answer to a question what requirements a wedding witness should comply with.

Seznam klíčových slov

Svatební svědek, svědek, testamentární svědek, manželství, římské právo, infamie, obecný zákoník občanský, střední zákoník občanský, Vládní návrh z roku 1937, zákon o rodině, zákon o právu rodinném, codex iuris canonici, církevní právo.

List of keywords

Wedding witness, witness, last will witness, marriage, Roman law, infamy, Middle Civil Code, General Code Civil, Governmental draft of 1937, family law act, codex of family law, codex iuris canonici, sacral law.